

Nr. 45 / 2010 m. sausis

***Kūrybingai turiningų
ir
dvasingai prasmingų
2010 metų!***

PAPA-45

ŠIAME NUMERYJE

Mielas Skaitytojau,

Senųjų ir Naujųjų metų sandūra turtinga prasmingomis šventėmis: viena trumpiausių naktų pakviečia (tiesa, ne visus...) į slėpiną šv. Kūčių vakarą; o čia jau žiūrėk Būties ratas, baigiantis 360 laipsnių apsisukimą, ragina atlikti vidinį auditą - dvasinių vertybių apskaitą (tiesa, ne visi šį kvietimą išgirsta...); kur buvę, kur nebuvę su apčiuopiamomis brangenybėmis užsuka Trys Karaliai... Kiekviename tokių kalendorinių „akcentų“ Ugdytojas gali išvelgti giluminių vertybių klodus ar jų atšvaitus ir visa tai subtiliai panaudoti imlios Vaiko asmenybės puoselėjimui. Vienas toks bandymas pateikiamas literatūriname vaizdelyje „Pedagoginė tarpušvenčio provokacija“...

PAPA-45 numeris galėtų būti istorinis: pradedant Naujus - 2010 metus jis ragina pedagoginę visuomenę - Mokyklą ir Šeimą - *pagaliau pradėti įgyvendinti vertybines švietimo reformos nuostatas, numatytas strateginiuose dokumentuose*. Ir vykdyti ne deklaratyviai, kaip ligi šiolei buvo, o iš tikrųjų! Ar galėtume imtis šio kilnaus, ŽMOGIŠKUMĄ ugdančio darbo? - Privalome, nes tai ir yra tiesioginė mūsų, Ugdytojų, misija! Ypač jeigu pretenduojame į garbingą tikrojo (*de facto*) piliečio statusą. Būtent *to-kiems* Ugdytojams ir skiriama PAPA-45 numerio **Aktualija** „Švietimo reformą pradėkime iš apačios“. Šioje publikacijoje, gerb. Pilieti Ugdytojau, rasi ne tik atsakymus į klausimus *kodėl* privalome ir *kaip* galėtume inicijuoti mūsų Didžiosios Misijos vykdymą, bet ir žiupsnelį metodinių nuotrų... Ar 2010-iejį taps įsimintiniais mūsų švietimo kaitos metais, priklausau tik nuo mūsų, Ugdytojų, Mokytojų ir Tėvų.

Rubrikoje *Auklėjimo ABC* talpinama medžiaga - pedagoginis raginimas „Pabūti kito kailyje“. Tai reikšmingas gebėjimas (beje, aktualus suaugusiam ir vaikui) įgyvendinant sužmogėjimo siekiamybę. Būtent šio gebėjimo dėka asmenybė tampa atvira „antiviruso AAA poveikiui“, t.y. ji gali savyje puoselėti *atjautą, altruizmą, aukojimąsi*. Šios savybės sudaro dorinio imuniteto pagrindą, pasireiškiantį dvasiniu „atsparumu“ pavojingojo viruso PPP (pyktis, pavydas, puikybė) atakoms... Pastarosios, kaip jau ne kartą minėta e-žurnalo puslapiuose, šiandien labai dažnai „puola“ mūsų mokinius...

Rubrikoje „*Praktikumai*“ Lolita Navickienė siūlo 1.1.1. temą (iš Klasės auklėtojo knygos „Grožio ir Gėrio link“) „Didžiavimasis šeimos praeitimi, jos istoriniu paveldu“. Aktuali ir gyvenimiška tema analizuojama integruojant A. Navicko muzikinę pjesę „Praeities ieškojimai“. Norėdami palengvinti auklėjamosios medžiagos, reikalingos tikslingiems dvasiniams pokalbiams su auklėtiniais, paieškas kartojame PAPA žurnale publikuotų temų sąrašą (parengė L.Navickienė). Manome, kad šis sąvadas-rodyklė palengvins susirasti pozityviam pokalbiui su mokiniais reikalingų dorinamųjų idėjų, išvalgų, minčių.

Šį kartą skyrelyje *Iš širdies - į širdį* svečiuojasi Lietuvos muzikos ir teatro akademijos (LMTA) Kauno fakultetų lektorė Lina Viršilienė. Publikacijoje „Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Kauno fakulteto absolventų muzikinė - pedagoginė veikla“ Autorė, remdamasi atlikto tyrimo duomenimis, džiaugiasi pasiektais laimėjimais rengiant muzikos mokytojus ir choro dirigentus. Rezultatai iš tikrųjų džiuginantys: 96% LMTA KF baigusių absolventų sėkmingai dirba pagal muziko profesiją; iš jų ~ 71% bendrojo lavinimo mokyklose. Tokie faktai Fakulteto dėstytojams teikia pagrindo pagrįstai didžiutis specialistų rengimo efektyvumu. (ypač žinant universitetuose parengtų specialistų nuostatas, kai į mokyklas nueina tik ~ 6% jaunųjų mokytojų). Mieli Kolegos, vaisingų 2010 metų!

Skyrelyje Svečiuose Š. Amonašvilis toliau publikuojama pedagoginė miniatiūra iš jo knygos *Gyvenimo mokykla. Mokyklos tiesa (2009)*. Šį kartą ištraukoje prisiliečiama prie aktualios, šalyje mažai diskutuojamos aktualijos, kurią glaustai pavadinčiau - *testomanija*. Būdami jos gniaužtuose mes ugdymo procese dar labiau adoruojame racionalųjį pradą, nes jausminiai išgyvenimai, dvasinės vertybės, kaip

žinia, testavimui nepasiduoda... Tegyvuoja žinių kultas! Ar kada nors sulauksime dvasinio dialogo tarp Mokinio ir Mokytojo sielų? Gal 2010-aisiais?

Linkiu ramaus apsisprendimo ir kuklaus švietimo prioritetų kaitos įgyvendinimo: juk tai, kam kviečia ir ragina šio PAPA numerio turinys, yra elementari mūsų profesijos misija, kurios ligi šiol deramai nevykdėme, o ją tik deklaravome. Nauji metai – tinkama proga atverti kokybiškai naują mūsų veiklos puslapį.

Nuoširdžiai -

Albertas

2010 m. sausio 1 d.

[Atgal](#)

Pedagoginė tarpušvenčio provokacija

„Paskui jie atidengė savo brangenybių dėžutes ir davė jam dovanų: aukso, smilkalų ir miros.“ (Mt 2,11)

Trijų garbių vyrų veidai prašviesėjo: pagaliau didžiuliai trumputės metų dienos rūpesčiai išseko... Jie lengviau atsiduso, išėjo į tamsą ir įkvėpė gaivaus oro... Maloniai nuteikė perspektyva – prieš akis kelios išieginės dienos... Priėjus kryžkelę vienas jų tarė:

- Siūlau užeiti pas mane, - atšvesime artėjančią kalendorinių metų pabaigą.
- Aš atsiprašau: dar ne visas kalėdines dovanas šeimos nariams ir giminaičiams esu supirkęs... Teks parduotuvių šurmuly gerokai paplušėti, - atsiprašė Antrasis.
- Manęs tokie prekybiniai rūpesčiai nekankina, nes mūsų šeimoje ši šventė nešvenčiama, - nei didžiudamasis, nei teisindamasis pareiškė Pirmasis.

Dabar, nori ar nenori, pritiko, kad savo poziciją išsakytų ir Trečiasis garbus vyras. (Juolab, kad Pirmasis iš jų laukė atsakymo į savo pasiūlymą...) Teko „apsinuoginti“. Ir jis pagaliau prakalbo:

- Mano šeima taip pat „maximose“ dovanų neieško, nors Kūčios ir Kalėdos mums – viena pačių gražiausių ir reikšmingiausių švenčių. Tą dieną visa šeima draugiškai – tyliai ir ramiai ruošiamė senovinius lietuviškus tradicinius patiekalus, kurių kiekvienas turi savo prasmę... Sutemus ir patekėjus Vakarei, sėdame už Kūčių stalo, prieš tai atlikdami reikšmingus ritualus: simboliškai prie stalo nusiplauname rankas; improvizuotame aukurėlyje „sudeginame“ savo pyktį, atsiprašome už įžeidimus ir kitiems padarytas skriaudas; laužydami kalėdaičius vienas kitam išsakome asmeninius, tik jam aktualius linkėjimus... Beje, mano pareiga – perskaityti ištrauką iš Evangelijos pagal šv. Luką... Tada – vakarieniaujame, ruošiamės į Piemenėlių mišias... Sugrįžus namo giedame nuostabias kalėdines giesmes... Vėl užkandame... Vaikai pateikia specialiai jų paruoštą programą, pripildytą mįslių, būrimų, folkloro improvizacijų ... Į Miegučionių kaimą tą vakarą niekas neskuba...,- nelauktą ir netikėtą pozicijos atodangą pateikė Trečiasis... Klausimų nebuvo... Kurį laiką įsivyravo tylą...
- Tai, ką gi: skirstomės? - paklausė Pirmasis ir, nesulaukęs prieštaravimų, atsisveikindamas palinkėjo: „Gražių jums švenčių“.

Trys garbūs Kolegos – mokyklos direktorės pavaduotojai – pasuko namų link. Ir lyg susitarę – nebūk Ugdytojai! - kiekvienas bandė atsakyti į klausimą: kurios iš ką tik išryškėjusių žmogiškųjų vertybių yra prasmingiausios? Man? Vaikams? Šeimai?..

Trijų garbių vyrų pokalbį (beje, jis tarytum prasminga pedagoginė arka jungia praėjusias šv. Kalėdas su Trijų Karalių švente, 2009-uosius su 2010-aisiais...), įvykusį žvarbų gruodžio vakarą, netyčia nugirdo ir užrašė –

Albertas Piličiauskas.

Atgal

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

Aktualija

ŠVIETIMO REFORMĄ PRADĖKIME IŠ APAČIOS

Ar tai įmanoma?

Atsakymo į šį klausimą nebandysiu vynioti į diplomatines vingrybes, - atsakysiu aiškiai ir glaustai: švietimo reformą ne tik *galima*, bet *ir būtina pradėti iš „apačios“*. Būtina todėl, kad politikai ir valdininkai - ugdymo strategai užsispyrusiai vaidina kurčnebylius, negirdinčius (nenorinčius girdėti?) ir nesuprantančius (nenorinčius suprasti?) „apačių balso“. (Tai akivaizdi taktikos, kurią išreiškia žinoma, tačiau šiek tiek perfrazuota patarlė „Apačios loja, o karavanas eina“, iliustracija.)

Pavyzdžiui, daug triukšmo sukėlė taip vadinamos „atnaujintos“ bendrojo lavinimo mokyklų bendrosios programos (ABP). Sukėlė todėl, kad nemaža dalis mokytojų akivaizdžiai nesuprato šio naujo dokumento novatoriškumo (beje, kaip netrukus matysime, nesuprantančių esama ir dabar); nesėkmę patyrė ir specialiai tuo tikslu organizuoti seminarai (kaip žinia, pareikalavę milijoninio finansavimo...).

Klystume teigdami, kad „generalinio štabo strategai neriasi (nėrėsi) iš kailio gindami munduro garbę“ - aiškindami „neišmanėliams“ mokytojams minėto ABP „atnaujinimo“ tikslingumą, aktualumą, praktinį efektyvumą. Anaiptol. Tik - abejinga tyła, įprasminanti minėtąją taktiką - „lokite iki užkimimo“... Pateiksiu pavyzdį, iliustruojantį tokią situaciją.

...Kolega, išanalizavęs „atnaujinto dokumento“ turinį, pabandęs nuostatas taikyti praktikoje, š.m. gruodžio pradžioje paskelbia straipsnį¹, kuriame konstatuoja, kad novatoriškame ABP išvelgiąs tik vieną (!) - *deklaratyvųjį* tikslą, kurio siekia jo autoriai: „taip mes parodysime, kad nesame kažkokie kurmiai, o puikiai suprantame, kas yra ir su kuo valgomos kompetencijos“. Tačiau Kolega primena, kad praeityje vietoje šios sąvokos vartojome „gebėjimus“, prie kurių „laipinome“ mokinius, nežinodami nei Bloomo, nei jo taksonomijos... Sutikime, kad tai - kuklus novatoriškumas.

Bandau nuspėti Tavo, gerb. Skaitytojau, mintijimą: na, ir ko čia stebėtis, kad vienas kitas mokytojas nesuvokė ABP esminio novatoriškumo? Po savaitės ar dviejų tame pačiame savaitraštyje mokytojo Konstitucijos autoriai pateiks kolegoms, abejojantiems ABP privalumais, atsakymą, - *nuoširdžiai ir geranoriškai paaiškins programinio dokumento esmę, jo reikalavimų novatoriškumą ir metodologinius privalumus*². Oi, mielas Skaitytojau, Tamsta arba esi apsigimęs optimistas, arba negyveni Lietuvoje ir nenutuoki jos švietimo sistemoje susiklosčiusių tradicijų... Ką gi, kantriai palaukime kito penktadienio, kad išsiaiškintume: ar *Dialogue* įvyks profesinis dialogas tarp „apačių“ ir „viršūnių“.

¹ Žr.: V. Norkus. Vėl vežimas prieš arklį // *Dialogas*, 2009 12 04.

² Juk, sutikime, visiškai galimas atvejis, kad Kolega nuoširdžiai neįžvelgia BP „racionalaus grūdo“ ir todėl geranoriškai prisipažįsta besiblaškas novatoriškumo labirintuose... Tai kodėl jam, ir, tikėtina, šimtams jo likimo brolių ir seserų, nepaaiškinti autorių kūrybinio sumanymo bei iš jo kylančios problemos esmės?

„Pranašystės“ pildosi...

Nejučia nutolsta dar viena kupina darbų gruodžio savaitė. Vėl imu į rankas ištikimą švietimiečių palydovą (*Dialogas*, 2009 12 11) ir akimis ieškau „gelbėjimosi rato“ – ŠMM užsakyto straipsnio, kuriame būtų patalpinta metodinė medžiaga, pagarbiomis intonacijomis paaiškinanti Kolegai prieš savaitę išsakytą jo nerimą dėl ABP tikslingumo, jos prasmingumo ir praktinio efektyvumo... Deja, kaip ir reikėjo tikėtis, švietimo strategai nesureagavo. Tiksliau: eilinį kartą parodė savo *abejingumą* mokytojų problemoms, nenorą palaikyti dialogą su paprastais ugdomojo proceso artojais... O juk tiek pravesta seminarų, kurie liudija, kad ŠMM tikrai turi ekspertų – ABP aiškintojų.

Užtat aktyviai „sureagavo“ mokytojai, pritardami prieš savaitę spaudoje išsakytai jų Kolegos nuomonei. Ir tai suprantama: juk ankstesnėje publikacijoje buvo aptartas vienas svarbiausių dokumentų, lemiantis jų profesinės veiklos rezultatus, ugdymo prioritetus, ugdomojo proceso planavimą, vertybines nuostatas ir pan. Tai patvirtina ir didžiulė, situaciją apibendrinanti antraštė – **„Laikas suprasti: deklaratyvios reformos mūsų nepalenks“**. Taigi, mes, mokytojai, nepasiduosime mulkinami! Argi tai ne perspėjantis „apačių atvirlaiškis viršūnėms“?

Štai šio straipsnio nuotrupos, išreiškiančios tik kelių kolegų nuomones:

- „Paėmė senas Bendrąsias programas, įvedė naujas sąvokas ir labai skambiai pavadino. Mes, eiliniai mokytojai, seniai tai darėme. Refleksiją vadindavome apibendrinimu ir šį vykdėme...“;
- „Ar dėl to reikėjo tiek triukšmo, pinigų, mokytojų laiko sugaišinti?“;
- „Jau nuo rugsėjo pasimatė, kad darbas pagal sumaištį tik sumaištį ir duoda. Teko grįžti prie senų metodų...“;
- „Kaip visada uraganas buvo sukeltas stiklinėje, ir labiausiai gaila, kad į tai privalomai buvome įtraukti visi.“;
- „Jau būtų laikas priprast, kad popierinės deklaratyvios reformos mūsų nepalenks, ir nustoti sau gadinti gyvenimą dejonėmis ir piktinimusi. Jie dirba savo darbą, o mes – savo ...“ (pabr. – A.P.)

Nereikia įrodinėti, kad tokia mokyklose tvyranti atmosfera, liudijanti mokytojų ir ŠMM abipusį atsiribojimą vieni nuo kitų ir saviizoliaciją, kenkia ugdymo procesui, švietimo kaip socialinio reiškinio prestižui. Mažoji sniego gniūžtelė, kurios riedėjimas nebuvo laiku sustabdytas, dabar jau tapo didžiuliu rieduliu, – rieduliu, **formuojančiu tūkstančių mokytojų nuomonę**, t.y. jų požiūrį į Pedagoginę Konstituciją, į strategų, rengusių šį dokumentą, ir valdininkų, patvirtinusių ABP, kompetenciją...

Nepamirškime ir tai, kad šis „riedulys“ dabar jau turi užkrečiantį virusinį poveikį, keliantį pedagoginės pandemijos grėsmę. Pirmiausia, jis nuramina mokytojus, kurie (gal dėl laiko stokos, žemesnio išsilavinimo, mažesnės patirties ar valios pastangų stygiaus...) deramai neišsigilino į ABP esmę, tačiau ketino artimiausiu metu savišvietos būdu šią asmeninės kompetencijos spragą likviduoti... Dabar šis Kolegų ketinimas, sutikime, jau subliūško...

Deja, susidariusi situacija, galima tikėtis, turi neigiamo poveikio net ir tam mokytojui, kuris galbūt savo darbe sėkmingai taiko atnaujintų ABP nuostatas, ir kuris galėtų būti profesinio novatoriškumo propaguotoju kitų kolegų tarpe. Tačiau dabar, sutikime, psichologinė aplinka jam tapo jau neparanki skleisti pažangią patirtį, nes jis, vienu atveju, bijos būti pavadintas „balta varna“. Kitas galės būti sugėdintas: „Tu, ką ligi šiol nežinojai, kad vietoje tarptautinių žodžių *kompetencija* ir *refleksija* turime lietuviškus atitikmenis?“ („Ta pati mergelė, tik kita suknelė“.) Sniego riedulys pavojingai rieda toliau³...

Susvetimėjimo pasekmės

Stokojant abipusio geranoriškumo ir nuoširdaus profesinio dialogo dalykiniai „viršaus“ ir „apačių“ tarpusavio santykiai vis labiau išsigimsta. Todėl ir šiuo konkrečiu atveju, kai „eilinio mokytojo balsas

---

³ Beje, kaip ir reikėjo tikėtis, nei ŠMM, nei jai pavaldžios kompetentingos institucijos Mokytojui pagalbos rankos neištiesė ir kituose gruodžio mėn. *Dialogo* numeriuose.

nebuvo išgirstas"⁴, dažnam savaitraščio skaitytojui ilgam išliks publikacijos pavadinimas - „Vėl vežimas prieš arklį“. Beje, ši metafora norom nenorom liudys arba mūsų švietimo strategų nenorą, arba jų menkus gebėjimus dalykiškai sąveikauti su švietimo eiliniaais, arba abejotina atsakingų valdininkų dalykinę kompetenciją (!). O gal - ir visi šie įtarimai kartu.

Prisipažinsiu, kai įsigilini į tokias nuomones, kai netarpiškai pabendrauji su kolegomis mokytojais, mokiniais ir jų tėvais, neretai apninka liūdnos mintys. Pagalvoji, ar toli tas laikas, kai „strategai generolai nuleidinės įsakymus“, bet į juos jau niekas rimtai nežiūrės, nes šie „nuleidinėjimai“ kels tik ironiškas šypsenas... Ar toli tas laikas, kai jau, atvirkščiai, apačios žvelgs į viršų ir užjaučiančiai kartos - „Viršūnės loja, o karavanas eina...“? O jeigu paprasčiau, tai dabartiniai „kurčnebyliai valdininkai“ pagaliau turėtų sulaukti tokio švietimo reformos vyksmo, kai pagaliau jie supras *esą mažai (niekam?) (ne)reikalingi*. Šitai suvoks ir visa visuomenė: nenorėjote (nesugebėjote) tarnauti Mokyklai - vadovaukite patys sau. Tegyvuoja savitikslių savivada! Tokia gali būti visiškai tikėtina perspektyva - apgailėtina dabartinės pedagoginės pandemijos pasekmė...

Kad šis suvokimas greičiau pasiektų strategų sąmonę, belieka pridurti: Garbieji, pagaliau supraskite, kad Valstybės biudžete švietimui skiriamos lėšos nėra ŠMM nuosavybė. Šis finansavimas yra numatytas Vaikams - Lietuvos ateities ugdymui. Taigi, jūs nesate mecenatai, prieš kurių didybę pedagoginė visuomenė turėtų pagarbiai lenkti savo galvas. Gerbti galima tarnautojus, sugebančius vykdyti savo funkcijas. Jūs - tarnautojai, kuriems keliami ypatingai dideli reikalavimai! Ir malonėkite juos vykdyti. Jeigu sugebate. Priešingu atveju belieka jus paguosti: nenusiminkite, nes jūs nesate saistomi priesaikos, įpareigojančios visą gyvenimą dirbuotis ministeriškuose kabinetuose...

Prisipažinsiu dar kartą: labai nemalonu tokio turinio žodžius dėlioti į sakinius. Juk turėtume veikti kaip vieninga darni šeima. Privalėtume rodyti gražų sektingą pavyzdį kitoms profesijoms, organizacijoms, institucijoms... Deja, nesiseka. Ir kaltę, bent jau šioje konkrečioje situacijoje, privalėtų prisiimti esantys viršuje...

Bent retoriškai paklauskime patys savęs: ar sulauksime pragiedrulių, kai Švietimo ministerija pasuks, tarkim, Teisingumo, Ūkio ir kitų ministerijų pavyzdžiu, kurios reformas vykdo mažindamos ar atsisakydamos *kontrolės* funkcijų, o savo misiją plėtoja *pagalbos* teikimo jų pavaldžioms institucijoms linkme? Apmaudu, kad *tokio* persitvarkymo iniciatoriais netapome mes, švietimiečiai, pačios humanišiausios profesijos puoselėtojai. Juk, manyčiau, būtent mes privalėtume demonstruoti tokius žmogiškosios pagalbos, savitarpio supratimo ir atjautos pavyzdžius, liudydami Meilę ir Pagarbą Vaikui, jo Tėvams, Kolegoms, Lietuvai.

Kokią išeitį sufleruoja toks strategų nenoras dalykiškai bendrauti su „apačiomis“, išmintingai įsiklausyti į „eilinių“ - mokytojų praktikų patarimus⁵? - Pirmiausia, sutikime, skatina ieškoti racionalios išeities iš du dešimtmečius besitęsiančios paradoksalios situacijos, kai viršūnės *vaidina* vadovaujančios švietimo reformai, o apačios *imituoja* vykdančios reformos vyksmą. Tačiau realybė kur kas proziškesnė: bent jau didelė dalis Mokytojų, atlaidžiai žvelgdami į strategus, dirba savo įprastinį darbą („Mes nepalenkiami butaforinėms reformoms!“) Todėl atsakymas į klausimą „Ar įmanomas švietimo reformos

---

⁴ Bandydamas suprasti valdininkų „tylos“ priežastis, užkliūvi ir už tokios: ABP kūrėjai galvoja, kad dabartiniai pensinio amžiaus mokytojai (o jų - dauguma...) yra „beviltiškos atgyvenos“, todėl belieka laukti, kol jie natūraliai pasitrauks... Tačiau norėčiau klausiti jūsų, garbūs strategai: ką darysite, kai senimas pasitrauks, universitetų absolventai vengia pedagoginio darbo mokyklose, o, ekonominei krizei pasibaigus ir išnykus bedarbystės pavojui, „auksinės brandos“ mokytojai vėl išeis į verslą? Juk, pamenate, prieš prasidedant sunkmečiui jau stokojome ugdytojų? Juk pamenate, suvokę situacijos pavojų, tada per vasarą suskubome 22 ne specialistus „paversti mokytojais“? Mieli ŠMM strategai, pagaliau pasistenkite suvokti, kad dabartinė praktika nieko gera nei jums, nei Lietuvai nežada...

⁵ Simptomiški ir daug pasakantys tokie gruodžio mėn. savaitraščio publikacijų pavadinimai - „Visi pasitarėme - ir ministerija nusprendė“ (*Dialogas*, 2009 12 04), „Grijimas į LTSR laikus?“ (*Dialogas*, 2009 12 25).

vyksmas iš apačios?", galėtų būti toks: **ne tik įmanomas, bet ir būtinas!** Dar daugiau,- **jam sunku surasti alternatyvių idėjų.**

Kitais žodžiais, reikalingos radikalios pastangos ir priemonės, nes per du nepriklausomybės dešimtmečius(!) *demokratinėje* valstybėje(!!) nesugebėjome išsilaisvinti iš *autoritarinės*(!!!) švietimo vadybos gniaužtų ir susivienyti į vieningą švietimiečių šeimą ar profesionalų bendruomenę, kurią konsoliduoja viena strategija, vienas ugdomosios veiklos tikslas. (Suprantama, esant igyvandinimo taktikų įvairovei.) Ką sugebėjome per tą laiką pasiekti? - **Susipriešinimą.** Kitais žodžiais, jau du dešimtmečius gyvename „totalinės opozicijos nuostatomis“, skirtomis vieni kitų atžvilgiu: „jie - neišmanėliai“; „sovietmečio palikimas“; „bukapročiai...“; „dvasios impotentai...“ ir t.t....

Stiprinkime savo apsisprendimą!

Paminėsiu dar vieną priežastį, liudijančią būtinybę pradėti švietimo pertvarką. Ir ne deklaratyvia, kaip dažniausiai atsitikdavo ligi šiolei, o esminę. Tokį apsisprendimą turėtų įtvirtinti ne kartą PAPA puslapiuose minėti skaudūs faktai:

- mūsų ugdymo programos yra labai prikrautos abejotinos svarbos faktų, todėl mokiniai stebina pasaulio mokslininkus nepaprastai gausiu žinių kiekiu ir tuo pačiu ... negebėjimu jas pritaikyti praktikoje⁶;
- ugdymo scientifikavimas ypač kankina vidutinių ir menkų gebėjimų mokinius (o tuo pačiu - ir jų mokytojus bei tėvus!), kelia įtampą šeimose, mokyklose, visuomenėje;
- mokiniai, negebantys „vykdyti ugdymo programų reikalavimų“, patiria depresiją, kurią skandina kvaišaluose, savirealizacijos ieško smurtaudami, burdami nusikaltėlių gaujas...;
- žmogiškosios savybės blėsta, žmogiškumas nyksta, nes mokyklų reitingams įtakos turi tik išugdytų 100-balininkų skaičius, nesusimąstant apie kitus įskaitinius socialinio užribio sąrašus, kurių aukos skęsta narkotikų liūne, kvaišaluose, nelanko mokyklos, smurtauja...

Kadangi atsakingi švietimo reformų vadovai ligi šiol nesuvokė „*nacionalinių ugdymo sistemos ypatumų*“, privalome su visa atsakomybe ryžtingai išstarti: mieliaji, **gelbėkimės patys!** Kitais žodžiais, **patys gelbėkime savo vaikus, mokyklas, šeimas, Lietuvą.** Juk būtent išgarsintame dabartiniame *konkurencingumo ugdyme* slypi lietuviškos korupcijos ir egoizmo, žemgrobių ir neapykantos „eiliniam“ žmogui, savigarbos praradimo ir sąžinės netekimo bei kitų ydų ir amoralumo šaknys.

Drąsinkime vieni kitus

Kaip galėtume vaduotis iš šio košmariško švietimo vadybos paveldo? - Nors klausimas nepaprastai sudėtingas, tačiau vis tiek privalome ieškoti į jį atsakymo.

Pradėkime nuo generalinės nuostatos: pirmuosius 20 metų švietimo reformai vadovavo ministerija ir, akivaizdu, patyrė fiasko⁷. Todėl dabar, t.y. pradedami antrąjį dvidešimtmetį, ne tik turime teisę, bet ir privalome atsakomybę prisiimti mes, *demokratinė pilietinė visuomenė.* („Jeigu ne mes, tai kas kitas?“) Tai reiškia, kad *pilietinė visuomenė*, žinodama minėtąjį ŠMM socialinį uždarumą, jos nesugebėjimą pereiti nuo žodžių prie darbų vykdant esminį priesaką - ugdyti ŽMOGŪ!- *pati imasi iniciatyvos vykdyti švietimo reformą, netrukdydama ministerijos valdininkų, neprašydama ir net neklausdama jų pritarimo.* Tai - pirmasis pertvarkos etapas, arba - švietimo reforma be ministerijos palaiminimo ir jai netrukdančios. Beje, pedagoginė visuomenė galėtų tikėti, kad būtent šiame laiko tarpsnyje valdininkai gal(?) pagaliau atsipeikės, prabus iš dabartinės komos būsenos... ir suvoks savo misiją bei atsakomybę.

Kokius darbus pirmajame švietimo reformos etape galėtume nuveikti patys? - Ogi įvykdyti esminius - strateginius ugdymo tikslus, aiškiai suformuluotus svarbiausiuose švietimo kaitos dokumentuose,

⁶ Atsipalaidavimui galėtume pasakyti ir taip: mūsų mokiniai žino, kuo skiriasi dešinysis musės sparnas nuo kairiojo ir kad žvirblio kojos labai panašios viena į kitą,- ypač kairioji...

⁷ Žr.: „Kodėl mus kaltina J.E. Prezidentas?“ // PAPA-32 / Aktualija; „Dešimtas fiasko? arba Patarimai sūnui, patorusiam tapti švietimo ministru...“// PAPA-34 / Aktualija; ir kt.

ABP⁸. Tai, pirmiausia, visiškai kitokio turinio santykių puoselėjimas bendruomenėse, nes trys ugdomojo proceso dalyviai (mokiniai – mokytojai – mokinių tėvai) puoselėja vieni kitiems pagarbą ir kantrybę, liudija meilę ir išmintingą reiklumą, diegia atjautą ir tikėjimą žmogaus gerumu, jo gebėjimu „atsitiesti“...

Antra vertus, sakykite, gerb. Skaitytojau, ar reikia prašyti valdininkų leidimo, kad mes pradėtume puoselėti ŽMOGIŠKUOSIUS santykius – mylėtume ir gerbtume vaikus ir jų tėvus, kolegas mokytojus, mokyklos vadovus? Ar reikia, pavyzdžiui, man, direktoriui, specialių paaiškinamųjų instrukcijų, kad aš suprasčiau nesąs „šeichas“, turintis mokykloje etatų skaičiaus ribojamą harema? Ar būtinas imperatyvus nurodymas „iš aukščiau“, kad aš, vadovas, paprašyčiau pavaduotojus pamokų vizitacijos metu kreipti dėmesį ne tik į ugdomas mokinių kompetencijas, bet ir žmogiškųjų santykių, vyraujančių klasėje, puoselėjimą? Ir t.t. Juk visa tai yra įprastiniai humanistinės, pilietinės ir demokratinės visuomenės požymiai. Tik, deja, nebe valdininkų pastangų mes juos praradome. O kai šių savybių neteko Mokykla, jas lengvai prarado ir visuomenė. (Taip taip: sutinku, kad pastaroji taip pat veikia ugdymo vertybių sistema.)

Taigi, pirmajame „autonomiškos“ švietimo reformos etape reikalingas *tik mūsų visų pilietinis aktyvumas ir vieni kitų padrasinimas*. Todėl, *mieli tėveliai*, padrasinkime mokyklų vadovus, klasių auklėtojus: prašykite gelbėti jūsų vaikus, – jų sveikata, žmogiškųjų vertybių sampratą...

Kreipiuosi ir į jus, mieli *mokyklų Vadovai, Klasių auklėtojai*: padrasinkite savo bendruomenių tėvelius, kad jie... iš jūsų pareikalautų teikti jų vaikams ŽMONIŠKUMO pamokas. Čia labai tiktų tokia geranoriška, iš pirmo žvilgsnio – paradoksali veiklos nuostata: *„Mieli Tėveliai, kuo daugiau jūs iš mūsų išmintingai reikalaukite ir mums talkinsite, tuo mums bus lengviau dirbti. Tada tikrai gebėsime daugiau duoti jūsų vaikams.“*

Metodinės nuotrupos...

Pabuvokime šių dienų N mokykloje, kurios vadovas (direktoriaus pavaduotojai, klasės auklėtojai) stalo kalendoriaus lapeliuose pasižymi svarbesnius bendruomenės gyvenimo įvykius. Tai – lyg savotiškas dienoraštis, o iš tikrųjų – konfliktinių situacijų sąrašas. Pasidomėkime jo turiniu.⁹

Pirmadienis: visi 7B klasės mokiniai pabėgo iš matematikos pamokos...; budėtoja skundžiasi, kad nuo antrojo aukšto foje esančios fikuso dėžės sklinda išmatų kvapas...

Antradienis: dešimtokai per pamoką padegė chemijos mokytojos megztuką...; prancūzų kalbos mokytoja atsisakė darbo mokykloje, nes įlėkęs į klasę dešimtokas su lentele trenkė jai per veidą, praskėlė lūpą ir išmušė du dantis...

Trečiadienis: šeštokas M mokyklos kieme kirviu nugalabijo šuniuką, užmovė jo galvą ant pagalio ir švaistėsi koridoriuose, liepdamas draugams visą egzekuciją filmuoti mobiliaisiais telefonais, kad vėliau siužetą patalpintų You Tube...;

Ketvirtadienis: dešimtokas iškoneveikė lituanistę ir pagrasino, kad „ji dar pasigailėsianti...“; aktų salėje, belaukiant renginio pradžios, septintokas P susimušė su devintoku L, praskėlė šiam kaukolę...

Penktadienis: paaiškėjo, kad šeštokė G naktimis nuolat skambina mokyklos direktorei L ir jos pavaduotojai K į namus, kolioja ir žada, įsidėjusi jas į automobilio bagažinę, išvežti į mišką ir nugalaboti...;

---

⁸ *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose* (2008.- P. 7 – 8) skaitome: „12. Tikslas – plėtoti dvasines, intelektines ir fizines asmens galias, ugdyti aktyvų, kūrybingą, atsakingą pilietį, įgijusį kompetencijas, būtinas sėkmingai socialinei integracijai ir mokymuisi visą gyvenimą. 13. Laukiami rezultatai. Mokinys, mokymdamasis pagal Bendrąsias programas, tampa: <...> atsakingas, patikimas, <...> palaiko gerus santykius su aplinkiniais, <...> siekiantis žinių <...>. Gerbia ir toleruoja įvairių kultūrų, socialinių ir amžiaus grupių abiejų lyčių žmones, žino savo ir kitų teises ir pareigas, suvokia save kaip bendruomenės ir visuomenės narį <...> geba valdyti konfliktus, kuria ir palaiko draugiškus santykius, atjaučia kitus ir jiems padeda <...>. Sąžiningai ir atsakingai veikia, geba numatyti savo elgesio padarinius, rūpinasi savo ir kitų sveikata, saugiai elgiasi, saugo aplinką“.

⁹ Žemiau pateikti tariamo dienoraščio įrašai nėra iš fantastikos srities, – tai tikri faktai, paimti iš šalies spaudos puslapių.

septintokės E ir Y paprašė bendraklasių berniukų, kad šie išprievartautų nepilnametę jų draugę U, nes ši jas pavadinusi narkomanėmis...

Šeštadienis: diskotekos metu įkaušę jos dalyviai padegė dvi III aukšto langų užuolaidas, o likusias sukarpė žirkėmis...; neseniai suremontuotos fizikos ir istorijos kabinetų durys vėl subraižytos metaliniais strypais, išrašinėtos nešvankiais žodžiais...

Manau, sutiksite, kad panašūs faktai primena gaisrus, o dažnas šių dienų ugdytojas (mokyklos direktorius, pavaduotojas, klasės auklėtojas...) asocijuojasi su gaisrininku, gesinančiu „atvira liepsna degantį objektą“: šiandien čia, rytoj – kitur. Galima pasakyti ir taip: dažnos šiuolaikinės mokyklos gyvenimas primena gaisrą durpyne, kai prislopinus liepsną vienoje vietoje, židinyš atsinaujina kitoje...

Pabuvokime kitoje mokykloje, kurioje tikroji švietimo reforma – „pirmasis jos etapas“ jau kuris laikas sėkmingai vyksta. Jos vadovai ir klasių auklėtojai taip pat rašo dienoraščius, tik jų turinys esmingai skiriasi:

- ruošimasis renginiui „Europos tėvų ir mokyklos diena“ – nominacijų sąrašo sudarymas ir nominantų atranka, scenarijaus turinio tobulinimas...;
- „Padėkos dienos“, kurią organizavo penktosios klasės, patirties sklaida mokykloje...;
- dvyliktokų įspūdžiai, patirti savaitgalį praleidus Šiluvos Jono Pauliaus II piligrimų namuose...;
- septintokų bendruomenės – tėvų, mokinių ir mokytojų bendro susirinkimo atšvaitai...;
- „Gerojo angelo mėnesio“, surengto devintokų iniciatyva, sėkmės prielaidos ir tobulėjimo galimybės...;
- Projekto „Klasės auklėtojų savaitgalis mokykloje bendraujant su auklėtinių tėvais“ scenarijaus rengimas: pokalbių tematikos numatymas, idėjų fiksavimas ir prielaidų joms įgyvendinti ieškojimai...;
- dešimtokų siekiamybės „Mes liudijame meilę ir pagarbą kiekvienam bendruomenės nariui mokykloje ir už jos sienų“ turinio tobulinimas, sėkmingo įgyvendinimo prielaidos...;
- šeštokų humanistinio ketinimo (rašyti asmeninius Dėkingumo dienoraščius) auklėjamojo poveikio optimizavimas...;
- ir t.t.

Kaustomi ledo...

Dažnuose susitikimuose su mokyklų bendruomenėmis – mokiniais, jų tėvais ir mokytojais kalbame panašiomis temomis, analizuojame skaudžiausias švietimo ir ugdymo problemas... Galima tvirtai pareikšti: absoliuti dauguma klausytojų pritaria išsakomoms idėjoms ir siūlomiems būdams, kaip neutralizuoti chroniškus trukdžius, optimizuoti ugdymo turinį ir patį procesą. Taip, pasitaiko retų išimčių, kad kuris nors seminaro dalyvis refleksijos metu pareiškia: „buvo įdomu, tačiau aš pasiliksiu prie savo įprastinių vertybių...“ Ką gi, visa tai puikus demokratinės valstybės požymis. Tačiau jis tuo pačiu akivaizdžiai liudija, kad absoliuti dauguma Kolegų pritaria skleidžiamoms idėjoms!

Dabartinę, ugdymo institucijose besiformuojančią situaciją, manyčiau, iliustruoja vienos seminaro organizatorės atsiųsto laiško ištrauka:

<...> Po Jūsų išsakytų minčių seminaro metu nemaža dalis mokytojų – suklušo: netikėta, nauja. drąsu... Tik kaip tai priartinti prie realybės? Išklaušėm, mintyse diskutavom, pritarėm... Didžioji dalis mokytojų dėkojo už tai, kad pakviečiau Jus. O dabar toliau dirbame ir gyvename daugiau pagal tai, „kas sėdi ŠMM“, mažiau pagal Jus... Bet tikėtina, kad atsiras drąsių žmonių, išdrįstančių pasipriešinti sustabarėjimui, sugalvotiems vaiko asmenybės ugdymo standartams.<...> Pagarbiai, R...

Kol kas tokia realybė: „kieno vežime sėdi, tam ir giesmę giedi“. Tačiau nusiminti jokiū būdu nereikėtų, nes tai natūralus procesas – kol kas „kaupiasi kritinė masė“. Tai labai gerai. Manyčiau, netoli tas laikas, kai Tėvai suvoks, kad jie, remdamiesi LR Konstitucija ir kitais teisės aktais, gali ir privalo savo vaikus saugoti nuo smurto, prievartos, savižudybių, nelaimių, kurių priežastis – ugdymo programų perkrovos, abejingumas vaikų humanistinių vertybių puoselėjimui... Netoli tas laikas, kai Mokytojai mokykloje norės jausti malonumą bei pasitenkinimą jų darbu ir žinos būdus, kaip šią siekiamybę įgyven-

dinti... Netoli tas laikas, kai Mokiniai Mokytojo asmenyje matys bičiulį, draugą,- Architektą, trokštantį bendromis pastangomis pastatyti nepakartojamą Dvasingumo rūmą...

Taip, Žiema kol kas dar kausto mūsų visų pasiryžimus. Tačiau neišvengiamai ateis Pavasaris. Išsivaduosime iš kaustančio ledo. Tikėkime, jog netoli tas vidinio išsilaisvinimo laikas...

Klausimai mums patiems

Mieli Tėveliai, jeigu būtų pasirinkimo galimybė, į kurią ugdymo instituciją nukreiptumėte savo vaiką: ar į „mokyklą-gaisravietę“, kurioje, lyg durpyne, visi vaikšto suodinais veidais ir gyvena nuolatinėje psichinėje įtampoje, laukdami naujo gaisro židinio pasirodymo - naujos konfliktinės situacijos sprogo? O gal pageidautumėte tokios aplinkos, kurioje jūsų vaikas jaučiasi pakankamai saugus, iniciatyvus, skleidžia savo kūrybinės galias ir, svarbiausia, asmeniniu troškimu bei mokyklos bendruomenės padedamas puoselėja savo asmenybės grožį - puošia sielos buveinę, stato žmogiškųjų vertybių rūmą, vadovaudamasis krikščioniškosios būties pagrindais ir humanizmo principais?

Mieli Mokiniai, jeigu būtų pasirinkimo galimybė, kurioje ugdymo aplinkoje norėtumėte skleisti savo sparnus jūsų ateities skrydžiui: ar geranoriškų santykių, tarpusavio pagalbos, atjautos, pasitikėjimo, kantrybės, vilties ir kitų vertybių, gaubiamų visa nugalinčios Meilės bei Išmintingo reiklumo dvasiniu gaubtu? O gal amoraliu purvu pridergtoje fermoje, kur kiekvienas individas stengiasi stiprinti raumenis, aštrina ragus, miklina spyrio kanopomis taiklumą, nes jie visi žino - išlieka tik stipriausieji, deramai pasirengę konkurencinei kovai? - Suprantu jūsų, jaunieji kolegos, apsisprendimo problemišumą, nes nujaučiu argumentų turinį: „nenorėtume būti mėšėdžiais gyvuliais, bet ką daryti, kai šiandien nemaža visuomenės dalis vadovaujasi laukiniu konkurencijos principu - „arba aš, arba mane“? Juk jeigu ne aš pasigviešiu Gamtos turtus, tai šį niekingą darbą atliks mano konkurentas... Nors katastrofinius tokio grobimo padarinius matome akivaizdžiai...“

Atsakymų į panašius argumentus galėtų būti įvairių,- baigdamas straipsnį pateiksiu tik vieną: jaunieji kolegos, vienas svarbiausių skiriamųjų žmogaus ir gyvulio požymių yra tas, kad vienintelis *homo sapiens* gali labai anksti sąmoningai suvokti savo fizinės būties baigmę, kurios metu neišvengiamai iškils generalinis klausimas: ir **kas** iš viso to, **kiek** aš per savo gyvenimą sukaupiau vertybių? Kur kas svarbiau **kaip** (= koku būdu) jos įgytos? Šiuo klausuku ir norėčiau užbaigti kreipimąsi į jus, jaunieji kolegos (puikiai suprastamas, kad jis atveria plačias erdves aktualiai diskusijai...).

Mieli Mokytojai ir Vadovai, manyčiau, kad jums pateikdamas panašaus turinio klausimus apie vertybinio pasirinkimo alternatyvas įžeisčiau daugelio orumą ir savigarbą, nes bendraudamas su jumis seminarų metu nuolat jaučiu „vertybinį jūsų pulsą“... Todėl šį kartą pakartosiu jūsų klausimą - *kaip įgyvendinti mūsų apsisprendimą?* - Atsakymas labai parastas: nuoširdžiai - su tikra Meile ir išmintingu reiklumu atlikite savo Didžiąją Misiją ir jūs netrukus pamatysite stebuklą - nuostabius ŽMONIŠKUMO vaisius.

Patarti galėčiau nebent štai ką. Dirbdami, nesiafišuokite, neskelbkite žiniasklaidoje garsių akcijų ir deklaracijų... (Gal vieną kartą galėtume pasimokyti iš oligarchų: jie savo juodus darbus daro tyliai, nesireklamuodami... Ne jų kaltė, kad žiniasklaida kartais juos pagarsina...) Mes **kilnią misiją** vykdykime ramiai, sukauptai, įsitikinę savo veiksmų teisumu ir pagrįstumu... Dideli darbai ir prasmingos mintys dažniausiai padaromi ir pasakomi tyliai... Tiesa, gerąją patirtimi dalinkimės (pavyzdžiui, PAPA skyrelyje „Iš širdies į širdį“...)

Tebūnie 2010 metai - didžiųjų darbų didysis maratonas.

Pagarbiai
Albertas
2010 m. sausio 1 d.

Atgal

Auklėjimo ABC

PABŪTI KITO KAILYJE...

Jau buvo minėta (PAPA-44), kad diegiant poreikį asmenybės saviauklai būtina pasirinkti atitinkamų priemonių kompleksą. Viena tokių – kuo dažnesnės Ugdytojo (Tėvų, Mokytojų) pastangos skatinti vaiką *pabūti kito kailyje*. Ką ši pedagoginė siekiamybė reiškia ir kodėl ji aktuali?

Daugeliui žinomas ne vienas atvejis, kai vaikas (paauglys smurtautojas, o ir suaugęs nusikaltėlis), atlikęs amoralių veiksmą ar nusikalstamą veiką ir paklaustas, kodėl jis taip pasielgė, labai nenoromis pralemena: „Nepagalvočiau...“¹⁰ Kiek šiame atsakyme yra nuoširdumo, ši kartą nesiimkime spręsti. Kur kas svarbiau, kad jame tikrai gali būti dalis tiesos. O tai – faktas, privalantis atkreipti Ugdytojo dėmesį ir reikalaujantis aktyvinančių veiksmų – prevencinių būdų, raginančių *pagalvoti...*

Kaip paaiškinti tokį minėtąjį nusikaltusio asmens „bukaprotiškumą“? – Pateisinančių / paaiškinančių argumentų, matyt, gali būti įvairių. Viena jų čia pateiksiu, remdamasis akivaizdžiais faktais.

Absoliučioje daugumoje publikacijų ar televizijos bei radijo pranešimų, kuriais visuomenė informuojama apie kokį nors kriminalinį įvykį, žurnalistai dažniausiai susikoncentruoja į *nusikaltėlio asmenį* (amžius, socialinė padėtis...), jo *nusikalstamų veiksmų aprašymą* (kūrybinis išradingumas bei meistriškumas, panaudotos technologijos...) ir *nusikaltimo pasekmes* (grobio apimtis, nužudytųjų ar sužeistųjų skaičius...). Kaip įprasta, tokioje informacijoje ar pranešime ypatingai akcentuojami žiaurumą liudijantys vaizdai ir... *visiškai nutylimas asmens – Aukos likimas, jo patirti nuostoliai, artimųjų išgyvenimai (pavyzdžiui, visam gyvenimui sužalota sveikata, primestas invalidumas...)*.

Todėl šioje vietoje – norime to ar nenorime! – privalome sutikti: *masmedijos atstovas populiarina blogį*, tarsi iš kanalizacijos vamzdžio teršia visuomenės (ypač neatspariausios jos dalies – vaikų ir paauglių) sąmonę. Žiniasklaida tampa *blogio akademija tiesiogine šių žodžių prasme*. Abejojančiam skaitytojui pateiksiu konkretų pavyzdį (prašau atkreipti dėmesį į paskutinį informacijos sakinį...). Manau, sutiksite, kad pradedančiam jaunajam nusikaltėliui geresnio pamokymo iš autoritetingo savitraščio puslapių sunku būtų tikėtis:

Užpultasis daužytas kumščiais, spardytas, o kai pargriuvo, užpuolikai ant jo šokinėjo. Sumušta galva, sulaužytos kojos. Apkraustę leisgyvės aukos kišenes paaugliai jose nieko nerado. Tarp nusikaltėlių buvo vienas 19-metis... Bet atsirado pašalinis paauglys, kuris prisiėmė pastarojo kaltę, nes jis dar neturi 14-kos, o Lietuvoje teisia paauglį tik sulaukus šio amžiaus (Lietuvos žinios, 2009 m. rugpjūčio 24 d.).

Ar reikia aiškinti, kokią patirtį įgijo smurtauti linkęs šeštokas, septintokas? Ar dar reikia papildomų argumentų, pagrindžiančių tezę – šalies žiniasklaida yra blogio akademija? Tačiau tai dar ne viskas. Nepamirškime, kad mūsų žiniasklaidos gigantai pirmąja populiarindami blogį.¹¹

Ypatingai kaktu, kad *taip* nupieštas nusikaltėlio portretas kai kam kelia tikrą susižavėjimą, provokuoja asmenį pačiam pakartoti nusikalstamą scenarijų... Tai reiškia, kad sužvėrėjusio nusikaltėlio paveikslas tampa viliojančiai patrauklus, tiražuotinas. Ne kartą, pavyzdžiui, teko stebėti pirmąją susižavėjimo kupiną mokinių reakciją į jų bendraamžių chuliganizmo apraiškas (*Cool!*). Pavyzdžiui, nemaža dalis iš 150 ar daugiau paauglių, esančių salėje ir dalyvaujančių improvizuotoje pamokoje, emociškai pa-

¹⁰ Pavyzdžiui, teismo posėdyje prokuroras klausia paauglio: *Kodėl taip žiauriai nužudei savo senelę ir po to lavoną užkasei prie jos namo slenkščio?* – Ilgai tylėjęs jaunas žmogžudys po kelių pakartotinių klausimų pagaliau atsako: *Kvailas buvau... Nepagalvočiau... Beje, sakoma, kad garsiajame Niurnbergo teismo procese nacių nusikaltėliai tokiais savo atsakymais (Nepagalvočiau...) stebino žurnalistus...*

¹¹ Pasirodo, mūsų vedantieji dienraščiai blogio populiarinimui pirmuosiuose puslapiuose skiria net 22,8% vietos, o kitose šalyse tai gali prilygti išimtims: Anglijoje ir Amerikoje – 2,9%, o Lenkijoje 2,4% (žr.: Pesimistinis optimizmas // PAPA-40 / Aktualija)

lankiai reaguoja į situacijas, liudijančias smurto ar chuliganizmo scenas. Dar daugiau: kai kurių veido išraiškoje nesunkiai matai susižavėjimą bendraamžio nusikaltėlio drąsa, jo išradingumu... Tačiau gal būt baisiausia įžvalga – paauglio noras ar net ketinimas – nesusimąstant apie padarinius(!) pasinaudoti ką tik „įgytomis žiniomis“:

Tada jis (dešimtokas) atsistojo ir trenkė man, jo mokytojai, į veidą, praskėlė lūpą ir išmušė du dantis (Klaipėda, 2007 m. kovo 7 d.).

Čia vaikinai pedagogui papurškė į akis dujų. Tuomet kirviu kirto į koją ir, matyt, pataikė į arteriją. <...> Atvykus greitosios medicams beliko konstatuoti mokytojo mirtį (Klaipėda, 2007 m. kovo 7 d.).

„Aukštesniųjų klasių mokiniai prišlapina į gėlių vazonėlius, o į didesnius ir nusituština (nors tualetai – veikiantys, neseniai suremontuoti – yra kiekviename aukšte), o per pertraukas – ar pabėgę iš pamokos – pridergia ant tako tualete (Dialogas, 2008 m. vasario 8 d.).

Pavaduotoja būdavo terorizuojama telefonu nuo pirmos valandos nakties kas pusvalandį iki pusės penkių ryto. <...> Direktorė terorizuojama mobiliuoju ir SMS žinutėmis – atvirai grasinant jai ir jos vyrui: „Įmesime abu į konteinerį arba į mašiną ir nuvešime, iš kur kelio neberasite“, „Kaip mes norėtume tau galvą suspardyti, neįsivaizduoji“... Kartais per dieną direktorė gaudavo iki 63 žinučių (tik baisesnių, kurių negalima spausdinti...) (Lietuvos žinios, 2008 m. rugpjūčio 27 d.).

Mieli Kolegos, nesunku įsivaizduoti tas baisias auklėjimo pasekmes, kai ši paskleista informacija taip ir lieka *be dorinių komentary ar moralinio vertinimo*:

- sukuriamas romantiškai patrauklus supermeno ar „ikonos“ įvaizdis, provokuojantis veikimui, amoralių scenarijų atkartojimui...;
- skleidžiama ne tik smurtavimo metodika, bet ir paaiškinamos jaunųjų nusikaltėlių klaidos, kurias jie padarė nusikaltimo vietoje ir dėl to buvo sučiupti...¹²;
- smurto srutos iš kanalizacinių žiniasklaidos vamzdžių liejais kasdien, kas valandą ...

Iš kur šis poveikio efektyvumas? – Didele dalimi šį „efektą“ galima paaiškinti tuo, kad informacijos turinyje *nusikaltimo Auka lyg ir neegzistuoja*. Sekundės dalį šmėstelėjusi ekrane, ji visam laikui išnyksta. Tiksliau, – pamirštama: žurnalistai jos daugiau jau neprisimena (pavyzdžiui, nepateikia interviu praėjus mėnesiui ar metams po įvykusio prievartos akto). O tai, ko nėra realybėje, nekelia nei gailės, nei užuojautos, nei noro pagelbėti... Auka paliekama be visuomenės *atjautos, altruistinės pagalbos, - jausmų, kurie galbūt patį nusikaltėlį paskatintų atgailai*... Smurtautojas, *nepatirdamas visuotino emocinio pasmerkimo*, ir toliau demonstruoja savo „heroizmą“... Juolab, jeigu prieš jį dreba silpnesnieji...

... Taip, pavyzdžiui, mūsų atmintyje blėsta trečiaklasės, kuri prie Kauno I-jo forto kojoyte paspyrė buteliuką („siurprizinę bombikę“) ir neteko pėdos, tragedija. O juk, nekalbant apie patirtą skausmą, mergaitė visam savo gyvenimui liko nepilnavertė šokėja, čiuožėja, sportininkė... Ir skaudžiausia, kad ši nelaimė – tai ne nelaimingo atsitikimo pasekmė, o sužvėrėjusio gyvulio sąmoningo troškimo pasityčioti iš bet kokios Gyvybės rezultatas¹³.

Ar yra vietos nors mažam optimizmui ir kruopelytei Vilties, kad blogio akademijs galėtų būti sutramdyta? Kad jos poveikis mūsų vaikams būtų minimalizuotas? – Pirmiausia atsakysiu į antrąjį klausimą: *Galima sumažinti neigiamą žiniasklaidos poveikį vaikų auklėjimui. Neabejoju!* Ir tai teigiu remdamasis pastarųjų metų bendravimo su mūsų paugliais patirtimi.

... Tegu salėje nutyla kupina susižavėjimo dalies mokinių reakcija į eilinę mano papasakotą jų bendraamžių smurto ataką... Šis juokas ar net kvatojimas, tikėtina, liudija jų moralinį nebrandumą.

¹² O tai reiškia pamokymą-perspėjimą: *kitą kartą nebūkit kvailiai, nes vėl įkliūsite...*

¹³ Panašių paskatų skatinamas pauglys per pertrauką mokykloje nugalabijo šunį; kirvuku nukapojo gyvūno kojas, o galiausiai nukirto ir galvą. Ją pamovė ant pagalio ir juo švaistėsi. Visą šią sunkiai suvokiamą elgesio sceną sadistas liepė filmuoti, kad paskui vaizdą galėtų įdėti į internetą... Sutikime, tokį šokiruojantį siužetą gali sukurti tik mas-tanti būtybė... Žvėris jokia būdu nesugebėtų pasiekti tokių „kūrybos“ rezultatų...

Nesistebėkime tokia jų nuoširdžia reakcija. Ir jokių būdu nekaltinkime¹⁴. Geriau bus, jeigu savo viduje džiaugsimės įvykusia jų dvasinio pasaulio *atodanga*: dabar mes žinome šios dalies mokinių moralinės brandos lygį. Tiksliau, – bent jau nutuokiamė... Trumpa psichologinė pauzė, kurios metu įdėmiai ir geranoriškai žvelgiu į aktyviausiai emociškai reagavusių paauglių akis...

*Norėčiau su jumis, mieli mokiniai, atlikti mažytį psichologinį bandymą – jūsų gebėjimą įsivaizduoti ir įsijausti į kito asmens padėtį ir jo būseną. Jį, šį gebėjimą, reikėtų nuolat lavinti, nes jis žmogaus gyvenime labai reikšmingas: padeda bendrauti su kitu asmeniu; susitikus net ir nepažįstamą žmogų, vien pažvelgus į jo veidą, neretai gali nujausti, kokią žinią – džiaugsmingą ar tragišką jis ruošiasi tau pasakyti; ir t.t. Glaustai tariant, tai yra **gebėjimas pabūti kito kailyje**... Na, pavyzdžiui, jūs sužinote, kad, tarkim, dešimtokas išmušė du dantis ir prasklėdė lūpą ne mokytojui, kurios jūs nepažįstate, o jūsų mylimai mamai? Kaip reaguotumėte į tokios gautos SMS turinį, žinodami, kad artimas – pats mylimiausias žmogus šiuo metu patiria didžiulį skausmą? Netikiu, kad džiūgausite, kad tyčiositės iš motinos, kai ji – kol protezai paslėps dantų netektį – gėdinasi kalbėti su žmonėmis? Beje, kaip žinote, ši stomatologo paslauga jūsų šeimos biudžetui kainuos keletą tūkstančių Lt... Norėčiau tikėti, kad jūs skubėsite į namus savo mamą paguosti, atjausti, nuraminti...*

Imkime kitą situaciją. Vaikinai kirviu kirto ne į mokytojo, bet tavo tėčio koją ir, deja, atvykę greitosios medikai niekuo negalėjo padėti... Jie tik paliko pažymą apie Anapilin išėjusįjį... Tačiau tuose formaliuose valdiškuose sakiniuose slypi didžiulė ir kraupi jūsų šeimos tragedija: jūs staiga, be jokios rimtesnės priežasties, netekote ne tik maitintojo, kuris vienintelis turėjo darbą ir jus visus materialiai išlaikė, bet ir moralinio pagrindo, dvasinės atramos, prie kurios linkdavote nevilties ar skausmo atvejais... Jūs netekote partnerio, su kuriuo praleisdavote laimingiausias vaikiškų žaidimų valandas, išvykęs į gamtą ir svečias šalis... Jūsų motina neteko artimiausio gyvenimo draugo... Tiesa, gal jūs kuris nors dėl įvairių priežasčių neturite tėčio? Pabandykite suvokti, kad vietoje jo galėjo būti tavo geriausias draugas... O gal net tu pats... Liko šoko ištikta mylima draugė (draugas), svajonėse kurti ir neįgyvendinti planai, bendro gyvenimo vizijos... Negi tokiose situacijose jūs kuris nors džiūgausite? Tikiu, kad jūs negalėtumėte linkėti panašaus likimo net tam asmeniui, su kuriuo esate laikinai susipykę...

Siūlau jums bent vaizduotėje išbandyti naują profesiją... (Beje, jos visos yra reikalingos ir garbingos...) Taigi, jūs esate mokyklos valytoja... Esant koridoriuose nepakeliamai smarvei, direktorius jus paprašė pakeisti gėlių vazonų žemę, išplauti dvokiančius koridorius... Vykdate šį vadovo nurodymą jau vien todėl, kad branginate turimą darbo vietą... Dabar jūs šlapiu skuduru šluostote grindų linoleumą... Stengiatės giliai nekvepuoti... Rankomis gręžiate šlapią skudurą, akis nevalingai nukreipdami į šalį... Beje, dar liko viena užduotis: reikia susemti ir išnešti dvokiančias žemes ir vazonus pripildyti tinkamu dirvožemiu... Kur jo šiuo metu – kai žemę gaubia baltas sniegas! – gauti?... Pakaks... Tik norėčiau jus paklausti: ką tuometu jūs galvotumėte apie mokinius, kurie tyčiojasi iš visų ir visur? Kaip vertintumėte jų elgesį, jeigu valytojos vietoje būtų jūsų sena močiutė?

Paskutinės situacijos, manyčiau, jau nebūtina analizuoti, kad galėtumėte ją morališkai įvertinti: tikiu, jūs nenorėtumėte būti nei direktorės, nei jos pavaduotojos, kurios pastoviai patiria SMS ir telefono skambučių atakas, rolėse...

*Manau, suvokėte, kad nesunku išsinerti iš sužvėrėjusio gyvulio prigimties ir tapti Žmogumi – dvasingu, mylinčiu artimą, jį atjaučiančiu, pasiryžusiu dėl jo aukotis... Tuo tikslu reikia labai nedaug – **tik pabūti kito kailyje**... Tiems, kurie dar abejojate šių mano žodžių nuoširdumu, siūlau prisiminti gausias kino filmų mizanscenas, kai koks nors sadistas ar žudikas-kileris pats staiga atsiduria spąstuose – yra įvairiais būdais ir priemonėmis kankinamas, talpinamas į betono skiedinį ir pan. Pamenate, kaip pasikeičia tokio „supermeno“ mąstymas, laikysena, kalbos argumentai? – „Pasaulio Valdovas“ staiga tampa paprasčiausia menkysta, t.y. tuo, kuo jis iš tikrųjų ir buvo...*

Lieka neatsakytas pirmasis klausimas: ar galima pažaboti blogio akademią? – Į jį taip pat norėčiau atsakyti teigiamai. Ir tai įvyks. Tačiau tik tuo atveju, kai:

- pavyks aktyvinti mokinių tėvus, o geriausius jų atstovus suburti į *veikiantį* Lietuvos tėvų forumą (LTF), subsidijuojamą Lietuvos Valstybės;

¹⁴ Kaip jau ne kartą esu minėjęs, nekaltinkime vaiko, kad jis nemoka groti fagotu, jeigu mes šio meno paslapčių jo nemokėme?

- etatiniai LTF darbuotojai sugebės koordinuoti visų arba bent daugumos tėvų vertybines nuostatas ir praktinius veiksmus,;
- remdamiesi atitinkamais Konstitucijos, Švietimo įstatymo straipsniais ir kitų dokumentų nuostatomis organizuos įvairius projektus ar akcijas...

Tada LTF taps autoritetu, gebančiu raginti žiniasklaidos magnatus atsisakyti minėtos blogio akademijos misijos ir skatinančiu ją imtis blogio anatomijos analizės. Tai būtų akivaizdžios ir vertingos moralinio imuniteto puoselėjimo pastangos, AAA antiviruso sklaida. Na, o „nesusikalbėjimo“ atveju LTF galės organizuoti veiksmingas akcijas, raginančias tėvus, o tai reiškia visą visuomenę, boikotuoti kurio nors konkretaus dienraščio, žurnalo prenumeratą, atsisakyti radijo ar TV kanalo reklamos užsakymų ir pan. Priemonių ir galimybių būtų. Jų yra. Kad tik atsirastų piliečių *de facto*...

Mieli Ugdytojai,

jeigu darželinukui neišaiškinsime ir jo neįtikinsime, kad skruzdėlytei labai skaudės kojytę, kai tu ant jos netyčia atsistosi, ir todėl ji graudžiai verks; jeigu mažylis nesuvoks, kad medelis užtrokš ir numirs, kai atimsi iš jo plaučius - nulauši jo šakas..., tai nesistebėkime, kad tapęs ketvirtaklasiu ar penktoku jis jau galės į karštos dervos katilą panardinti ir greit ištraukti katytę, tuo pasmerkdamas ją nepaprastai žiaurioms kančioms (iš kurių išgelbėti galės tik ... mirtis). Na, o toliau? - Tapęs paaugliu jis, tikėtina, jau negirdės ir nesupras savo tėvų aimanų, maldavimų, ašarų...

Mieli Ugdytojai, jeigu šiandien nuo sužvėrėjimo neišgelbėsime savo vaikų, žinokime: po 10-20 metų jie rūpinsis (=nesirūpins!) mūsų globa. Nepabuvę kito kailyje, jie taps Seimo nariais, ministrais, SODROS vadovais, gydytojais ar mokytojais... Nors, antra vertus, nieko ypatingo ir originalaus neturėtų įvykti: jau dabar tokių gausu prie valstybinio lovio... Tiesa, jų kasmet vis daugės... Taps didesni egoistai, o tai reiškia - ir žiauresni... Todėl pirmiausia patys pabūkime mūsų atžalų kailyje ir mokykime juos būti aktyviais šio sužmogėjimo proceso dalyviais.

Nuoširdžiai

Albertas

2010 m. sausio 1 d.

[Atgal](#)

Praktikumus

Tęsiame publikacijų ciklą „Praktikumus“, kuriame talpinamos auklėjamosios temos iš Klasės auklėtojo knygos „Grožio ir Gėrio link“.

1.1.1. Didžiavimasis šeimos praeitimi, jos istoriniu paveldu

Lolita Navickienė

Kiekvienas esame gyvojo medžio šaka, – medžio, aprėpiančio prosenelių atminimą, senelių palikimą ir visos plačiosios giminės nepakartojamą išskirtinumą...

Integracija: A. Navicko muzikinė pjesė „Praeities ieškojimai“ (CD nr.1)

Įvadinė informacija

Ar žinote, ką reiškia žodis „genealogija“? Tai pagalbinė mokslo šaka, kurios pavadinimas kilęs iš graikiško žodžio, reiškiančio *giminės kartų eilė*, ir tiria konkrečios giminės raidos, šeimos kilmės istoriją. Siekiant pažinti savo ištakas, išsiaiškinti, kas buvo mūsų protėviai ir kartu surasti savo šeimos šaknis kuriami „genealoginiai medžiai“. Ar tie medžiai primena tikrus medžius? Tam tikra prasme – taip, nes ir jie, kaip tikri medžiai turi šaknis, tik tos šaknys – tai šeimos proprotėviai, iš kurių gyvastis tekėjo kamieniu – proprotėvių gyvenimais, laikui bėgant išsiskleidė plačiu šakų vainiku – mūsų senelių likimais, kol atitekėjo iki mažų šakelių – šių dienų mūsų šeimos ir galų gale mūsų būties.

Ar galėtumėte pasakyti savo prosenelių vardus? Jeigu kam būtų sunku, tai, matyt, tik todėl, kad anksčiau gyvavusi tradicija žinoti, nagrinėti, didžiutis savo šeimos, giminės genealoginiu medžiu sovietinėje Lietuvoje buvo nurykusi. Kas norės ieškoti kokių bajoro ar grafo kraujo pėdsakų, jei Rusijai okupavus Lietuvą už tai daugelis išsimokslinusių ar iškilių asmenybių – mokytojų, kunigų, gydytojų, dvarininkų buvo ištremti į Sibiro platybes ir mirė neatlaikę klaidingų gyvenimo sąlygų. Tik nepriklausomybės atgavimo metais susidomėjimas savo šeimos ar giminės genealogija vėl tapo aktualiu. Dabar yra netgi kompiuterizuotos genealoginio medžio kūrimo programos¹⁵, kur reikiamose vietose įvedus žinomus protėvių vardus ir jų gyvenimo metus pats kompiuteris piešia reikiamus kamienus bei šakas.

Papasakosiu jums vienos šeimos istoriją, padėsiančią suvokti genealoginio medžio svarbą.

Gyveno paprasta šeima. Tokia, kokia gal yra daugelio iš jūsų. Mama, tėtis ir jų dukra. Šeima buvo laiminga, nes labai gražiai sutarė, vienas kitą gerbė, palaikė, atjautė, mylėjo. Ugtelėjusi duktė nebuvo girdėjusi savo tėvų barantis. Vienas kitą jie vadino švelniais vardais, o kilusius ginčus stengdavosi nedelsiant išsiaiškinti ir rasti bendrą sprendimą. O ir ginčydavosi tėvai dažniausiai dėl jų dukters

¹⁵ <http://www.genery.com/lt/altree/>

auklėjimo. Mat mergaitė gimė labai judri, smarkaus ir padūkusio būdo. „Na, į ką ji tokia nusidavė?! Tėvai tokie ramūs ir inteligentiški žmonės, o ši – tikras raudonodžių vadas!“ – ne kartą teko dukrai apie save taip girdėti kaimynus kalbant.

Bėgo laikas. Praėjo nemažai metų. Per juos šeimai teko patirti nemenkus likimo smūgius – vienas po kito mirė motina ir jos abu tėvai. Laikas bėgo. Duktė užaugo. Kartą ramiai vakarojant sode, mergina savo tetos, mamos sesers, paklausė:

- Ar aš savo smarkų būdą paveldėjau iš Tavo mamos, močiutės Onutės?
- Nežinau, vaikeli. Teisybė, ji buvo valdinga moteris, bet gal čia tavyje ir kitas kraujas „kalba“.
- Koks kitas? – suklušo dukterėčia.
- Juk mūsų – tavo, amžinąjį atilsį, mamos ir mano tėvas buvo ukrainietis, kazokas.
- Čia tai bent! O kodėl niekas man apie tai nepasakojo?
- Sunkūs ir nesaugūs laikai buvo. Prie tarybų valdžios už atsektą „mėlyną kraują“ grėsė tremtis,-

kažkaip liūdnokai nutęsė teta ir vėl pritilo.

- Už kokį mėlyną kraują? Kaip tai suprasti?

- Na, mėlynas kraujas reiškia kilmingumą.

- Kilmingumą?! Bet mama man niekada nė pusę lūpų apie tai neužsiminė! – negalėjo atsistebėti

dukterėčia. Teta tik gūžtelėjo pečiais ir po trumpos pauzės vėl pratarė:

- Kad nedaug, vaikeli, mes ir pačios ką dabar galim pasakyti. Daugiausia močiutė Onutė žinojo, bet bolševikų bijodama viską nuo mūsų slėpė. Kartą, sulūžus senovinio bufeto lentynai, tėtis pasišovė balkiniais vinimis jį taisyti. Mums pasipiktinus, kad tėtis nieko nemoka, net vinies, kaip vyrui pridera įkalti, jis atsidadęs tuomet tik tiek atsakė: „Tai, kad aš, vaikai, dešimt tarnų turėjau, tai nei teko man ūkiškus darbus dirbti, nei nereikėjo jų mokintis. Jei ne Spalio revoliucija, tai jūs, mano brangieji, net nenutuokiat kokį gyvenimą būtumėt turėję...“

Po kruopelytę dukterėčia iš tetos sužinojo, kad Anapilin iškeliavęs senelis Jokūbas buvo baigęs Londone ekonomikos, o Paryžiuje – teisės mokslus, Lietuvoje pažinęs grafus Tiškevičius ir su jais ne kartą pietavęs (įstrigo atmintin tik keistas prie stalo valgiusių vokiečių paprotys: už nugaros tarnai laikė sidabrinius indus su vandeniu, kad grafai po kiekvieno patiekalo galėtų burnas pasiskalauti ir valgių skonių nesumaišyti), o atėjęs bolševikams iš Ukrainos į Lietuvą atvyko traukiniu, slapstydamsis vagone... už plataus kažkokios ponios krinolino, nes tuomet jau visa jo šeima buvo iššaudyta...

Besiklausydama tetos pasakojimo, dukterėčia nusprendė sužinoti, kas buvo jos mamos tėčio, t.y. senelio šeima.

Ugdomosios veiklos nuostata

Tarkim, kad šio muzikinio kūrinio intonacijos (melodijos vingių, dermės, ritmo, instrumentų tembro, dinamikos skambanti meninė visuma) yra muzikiniais garsais papasakotas šios istorijos dalyvių išgyvenimų tęsinys. Koks jis? Pasiklausykite ir nuspręskite, ar pavyko dukrai sužinoti, kas buvo jos senelis ir proseneliai?

Muzikos klausymas: A.Navicko pjesė „[Praeities ieškojimai](#)“ (CD nr. 1)

Dorinis disputas

Dėkoju už įdomius jūsų pasisakymus – išgyvenimų mįslės įminimus. Juolab, kad visi jie, yra nuoširdūs, tai reiškia – teisingi. O dabar aš išsakysiu savo versiją. Pradžioje buvusi viltis – pagrindinė visų mūsų veiksmų jėga ir valios šaltinis (girdėto muzikos kūrinio energingas ritmas, greitas muzikos tempas...) pamažu ėmė blėsti, kol tapo trūkinėjančia gijele. Manychiau, kad dukra jau neturėjo pas ką paklausti¹⁶...

¹⁶ Mat, Dukros – šios istorijos dalyvės – abu motinos tėvai seniai buvo mirę, o giminių iš motinos tėvo pusės jokių nebuvo. Paaiškėjo, kad visus dokumentus senelis, bijodamas bolševikų persekiojimo, seniai buvo sunaikinęs. Neaiški buvo net pati jo pavardė ir gimimo metai. Juk atvykęs į Lietuvą Jokūbas visiems tvirtino, kad jo dokumentai Ukrainoje sudegė. Tai buvo savaime suprantama priežastis, juk visoje Rusijoje apie 1925 metus buvo labai neramu. Gyvendamas Lietuvoje senelis nemažai nuveikė savo miestelio labui: nors prisistatęs savamoksliu, jis įsteigė taupomąją kasą, ilgus metus sąžiningai vadovavo rajono kooperatyvų sąjungai. Radus kažkokį seną laišką, rašytą seneliui iš

Man tokį spėjimą pasufleruoja baigiamieji kūrinio garsai, atrodo, liudijantys skaudžius merginos išgyvenimus, didžiulę dvasinę netektį, suvokus, jog gal būt gyvenime jai taip ir liks paslaptimi, kas buvo ta viena giluminių šaknų, maitinanti jos asmenybės savitumą ir nepakartojamumą.

1. Kodėl reikia žinoti savo giminės šaknis? Ką tai padeda suprasti? Gal savo ištakų žinojimas sumažintų norą palikti tėvynę, „išsivaikščioti?“ Kuo skiriasi žmogus, pažįstantis savo giminę ir protėvius, nuo to, kuris nežino? Kodėl vaikų namuose užaugę žmonės jau sukūrę savo šeimas bet kokia kaina nori sužinoti, kas buvo jų tėvai ir giminaičiai?
2. Kurios mintys apie šeimą Jums atrodoys teisingiausios?
  - *Kaip gražiam peizažui „sugauti“ reikalingas dailininkas ar fotografas, taip šeimos istorijai fiksuoti būtinas metraštininkas, nes gyvenimo įvykius Jo didenybė Laikas mėgsta paslėpti atlidžios užmaršties dulkėmis.*
  - *Niekas taip šeimos nepuošia, kaip išgyventų įvykių relikvijos ar senos tradicijos: ypatingas močiutės pyragas, senelio išdrožta dūdelė, skambėjusi naktigonės metu, mamos vestuvių suknelė, išsaugoti anūko krikšto marškiniai, mediniai kareivėliai iš tėčio vaikystės žaislų skrynelės ar ranka rašyta prosenelės maldaknygė...*
  - *Kaip augalas, siūbuojamas vėjo, piešia aplink save smėlyje ratus, taip ir žmogus, įveikdamas gyvenimo kliūtis turi aplink save palikti žymę. Jei augalas nestokoja šviesos, šilumos ir vandens - jo žymė būna plati, jei žmogus yra mylimas ir saugus, jis turi padėti kitiems savo žymę įrėžti.*
  - *Šeimyninės nuotraukos ant sienos, į šiandieną žvelgiantys prieš gerą pusšimtį trumpam ant suolo sutūpę baltapūkiai vaikai - mūsų seneliai, garbingiausioj vietoj kabantis laikrodis, kadais tėvo pirktas už pirmus uždirbtus pinigus ir dovanotas savo motinai... Kas gali geriau liudyti šeimos praeitį gerbiančius namus?*
  - *Ko vertas šeimos praeities saugojimas, jei jis nuolat nepapildomas dabarties pasiekimais?*
3. Įvertinkite teiginį: „Ne tik reikia didžiutis savo šeima ir jos kilme,- būtina kilniais darbais praturtinti visos giminės istoriją.“
4. Ar jūs žinote savo senelių ir prosenelių vardus? Ar paklausėte dar gyvų giminaičių, kokios asmenybės buvo jūsų seneliai, proseneliai, kuo jie užsiėmė, kuo vertėsi, koks buvo jų būdas, charakteris, ką jie gyvenime buvo pasiekę? Ar suprantate, kokia yra savo šeimos ištakų nežinojimo žala? Ar tai retorinis klausimas?
5. Kaip jautėsi šios šeimos duktė, nesugebėjusi rasti atsakymo į klausimą „Kas buvo mano senelis ir jo šeima?“.

Kartu su tėveliais pabandykite sudaryti savo šeimos genealoginį medį, pasinaudoję tuo tikslu kompiuterine Agelong Tree programa.

Papildomai šią temą dar galima nagrinėti:

1. **Tėvo diena (pirmasis birželio sekmadienis)**¹⁷: Pirmasis birželio sekmadienis paskelbtas Tėvo diena, tačiau ne visose šeimose ši šventė yra švenčiama. Galbūt dėl tradiciškai vyrų vengiamo sentimentalumo. Tačiau pamatuotas dėkingumas tikrai yra būtinas. Gerai, kad galima didžiutis savo tėčiu, tačiau ar Jūs vykstančiame giminės suvažiavime, šeimos nario jubiliejuje ar panašiam sambūryje (pavyzdžiui, savo gimtadienio proga) turėsite patys kuo pasididžiuoti ir taip suteikti džiaugsmo savo brangiausiems žmonėms? Ar teisingas daugelio turtingų tėvų sprendimas leisti vaikams savo darbinę karjerą pradėti dirbant visai paprastus ir toli gražu neprestizinius darbus? Kodėl?
2. **Ariogalos tremtinių suvažiavimas (pirmas rugpjūčio šeštadienis)**: Kasmet, pirmąjį rugpjūčio šeštadienį, Ariogaloje organizuojamas tremtinių suvažiavimas, kuriame susirinkę tremtiniai ir jų vaikai aptaria Lietuvos aktualijas. Vis svarbesne tampa tautiečių emigracijos problema. Kuo Jūs gali prisidėti, kad Lietuva „neišsivaikščiotu“?

Romos, anūkė sužinojo, kad tik Jokūbo vardas ir tėvavardis - Eustachijus buvo tikri. Nežinant tikslios pavardės ieškoti savo giminės šaknų, deja, buvo labai sunku...

¹⁷ Švenčių aprašymai pateikti remiantis svetainės www.day.lt informacija.

3. Tarptautinė pagyvenusių žmonių diena (10-01): 1990 m. Jungtinių Tautų Organizacijos Generalinė asamblėja paskelbė spalio 1-ąją Tarptautine pagyvenusių žmonių diena, kuria skatinama atkreipti dėmesį į senėjimo problemas, pagyvenusių žmonių gyvenimo sąlygas, siekiama ugdyti jaunų žmonių pagarbą senyvo amžiaus žmonėms. 2001 m. surašymo duomenimis, 25% Lietuvos gyventojų yra pensinio amžiaus. Ar domimės savo senelių gyvenimiška patirtimi? Pasiūlykite jiems užrašyti savo vaikystės, jaunystės ar brandos prisiminimus? Kuo ši patirtis Jums gali būti naudinga? Kodėl sovietinėje santvarkoje buvo gniaužiamas šeimos praeities, jos genealoginio medžio puoselėjimas, o demokratinėje valstybėje tai tapo vertybe?

Atgal

L.Navickienės, S.Karalienės, A.Navicko, A.Piličiausko parengtos
Klasės auklėtojo knygos GROŽIO IR GĖRIO LINK temų,
jau publikuotų PAPA žurnale,
sąvadas - rodyklė
(Parengė L.Navickienė)

PAPA žurnalo numeris	Temos numeris ¹⁸	Temos pavadinimas
12 nr.	2.1.2.	Draugiška mokykla
13 nr.	-	Dailė ugdymo procese.
14 nr.	-	Muzika ugdymo procese.
15 nr.	1.5.4.	Atsakomybė ir pareiga. Globėjiskasis rūpestingumas.
16 nr.	3.3.3.	Meilė savo šalies gamtai ir atsakomybė už ją. Vasario 16.
17 nr.	3.3.2.	Pagarba gimtai kalbai.
18 nr.	1.5.1.	Gyvybės stebuklo įgyvendinimas.
19 nr.	1.5.2.	Pagarba tėvams. Tėvo reikšmė
20 nr.	3.3.4.	Kultūrinio paveldo reikšmės suvokimas. Atsakomybės prisiėmimo už kultūros savitumo išsaugojimą, plėtojimą bei tęstinumo užtikrinimą svarba.
21 nr.	2.7.1.	Nenutrūkstamo lavinimosi asmeninė reikšmė
22 nr.	2.4.1.	Altruizmo reikšmė.
23 nr.	1.3.2.	Gyvenimo baigtinumo suvokimas.
24 nr.	1.4.1.	Meilė - žmogaus būties pagrindas.
25 nr.	-	Grožio virsmas gėriu. Metodiniai patarimai
26 nr.	1.3.3.	Tik atiduodamas širdies gerumą gali jį pagausinti. Gebėjimas aukotis dėl draugų.
27 nr.	3.3.1.	Saugodami protėvių dvasią geriau suprasime savąją
28 nr.	1.4.2.	Meile grįstas pasitikėjimas.
29 nr.	1.4.3	Meilė ir tolerancija.
30 nr.	2.5.2.	Tėvai - ugdymo partneriai. Nuoširdaus dėmesio mokymuisi svarba.
31 nr.	2.3.1.	Jausmai žmogaus būtyje. Žinios + jausmai = geranoriškas empatiškumas.
32 nr.	2.5.1.	Nesavanaudiškos pagalbos vertė. 2008 spalio su mokytojo diena.
33 nr.	2.6.2.	Gyvenimo prasmės ir tikslo suvokimas
34 nr.	3.5.4.	Tikėjimo ir religijos svarba. Laisvos pasirinkimo svarba.
35 nr.	3.1.2.	Dvasios aristokratiškumas. Žmogus iš Didžiosios raidės.
36 nr.	3.1.4.	Pagarba savo tautai ir jos žmonėms.
37 nr.	3.1.5.	Pagarba tautinei heraldikai
38 nr.	1.5.3.	Motinos reikšmė ir svarba. Gebėjimas atleisti.
39 nr.	1.1.2.	Šeimos identiteto suvokimas.
40 nr.	1.1.3.	Šeimos reikšmės suvokimas.
41 nr.	2.2.1.	Rūpinimasis savo klasės garbe.
42 nr.	2.7.2.	Nuolatinio tobulėjimo svarba
43 nr.	1.2.2.	Maldos ir sakralūs jausmai.
44 nr.	3.3.5.	Tautinių kalendorinių švenčių reikšmė. Kalėdos.
45 nr.	1.1.1.	Didžiavimasis šeimos praeitimi, jos istoriniu paveldu

[Atgal](#)

¹⁸ Temų numeracija pateikiama pagal knygą „Grožio ir Gėrio link“.

Iš širdies - į širdį

Lina Viršilienė,
LMTA KF Muzikos didaktikos ir
dirigavimo katedros lektorė

Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Kauno fakulteto absolventų muzikinė - pedagoginė veikla

Įvadas. LMTA Kauno fakultetas mini savo veiklos 20 metų sukaktį. Žvelgiant iš Lietuvos istorinės muzikinio ugdymo perspektyvos tai pakankamai trumpa atkarpa, tačiau šį laikotarpį lygindami su fakultetą kūrusių, bei jame dirbusių ir dirbančių dėstytojų žmogiškuoju indėliu, su žmogaus gyvenimu, galime teigti, jog tai nemažas laiko tarpas per kurį individas užauga, subręsta bei įsitvirtina jį supančioje aplinkoje. Kokia Kauno fakulteto stabilumo bei egzistencijos reikšmingumo pozicija, daugeliu atveju priklauso nuo joje esančios bendruomenės, bei jos indėlio į šalies švietimo bei kultūrinį vyksmą.

Sudėtingoje ir ekonomiškai sunkioje nūdienos valstybės situacijoje, aukštosios muzikos mokyklos egzistencijai Kaune kyla grėsmė. Fakultetas, rengiantis muzikos atlikėjus bei pedagogus, dubliuoja analogiškas studijų programas LMTA Vilniaus fakultetuose, bei kitose aukštosiose mokyklose. Muzikos didaktikos specialybės programa konkuruoja su dar trimis Lietuvos aukštųjų mokyklų programomis, bei keturiomis kolegijų programomis, kurios rengia muzikos pedagogus (iš viso Lietuvoje muzikos mokytojus rengia aštuonios institucijos). Taigi, žvelgiant iš racionalių valdininkų pozicijos, bei žinant meno srities studijų įkainius bei sąnaudas (kaip žinia, meno studijos vienos brangiausių Lietuvoje) natūraliai siekiama mažinti bei riboti šios krypties specialistų rengėjų skaičių. Konkurencingoje švietimo erdvėje vertinamos ir pasirenkamos tos studijos, kurios išsiskiria savo individualumu bei unikalumu, suformuoja svarbiausias specialybines, bendrąsias bei vertybines kompetencijas, studijų programos turinys yra šiuolaikiškas bei praktiškai pritaikomas profesinėje veikloje.

LMTA Kauno fakultetas atlikdamas savianalizę išoriniam aukštųjų mokyklų auditui, įsivertina esančią situaciją, peržiūrimi resursai: materialiniai bei žmogiškieji išteklių, vertinamos studijų programos.

Natūralu, jog bet kokia muzikinė ar pedagoginė veikla yra orientuota į rezultatą. Šiuo atveju studijų programos įgyvendinimas nukreiptas į studentą, kaip parengtą kompetentingą specialistą: muzikos atlikėją, choro vadovą, muzikos mokytoją. Studentų ugdomojo turinio, t.y. studijų programos kokybę efektyviausiai atskleidžia ne dalyko valandų skaičius, paskaitų turinys ar taikomi metodai (nors jie tiesiogiai įtakoja galutinį rezultatą), tačiau būtent parengto specialisto - absolvento *tolimesnė veikla bei muzikinė karjera yra ryškiausias ir didžiausias sėkmingos mokyklos rodiklis.*

Vidurinės grandies mokyklos, muzikos gimnazijos, kaip žinia, reitinguojamos pagrindiniu kriterijumi imant ne mokinių brandos egzaminų rezultatus, bet mokinių įstojimo į aukštąsias mokyklas rodiklius, t.y. mokinių parengimo ateities veiklai - profesinėms studijoms duomenis.

Aukštosios mokyklos svarbiausiu veiklos vertinimo kriterijumi tampa (turėtų tapti) - ne vien studentų pasiekimai, egzaminų rezultatai, parašyti mokslo darbai (kas taip pat neabejotinai reikšminga), bet sėkminga absolventų postudijinė profesinė veikla.

Todėl yra labai svarbu ir aktualu išsiaiškinti LMTA KF absolventų postudijinės veiklos sritis, bei sužinoti jų vertinimą apie studijų programos efektyvumą bei pritaikomumą realioje profesinėje plotmėje.

Tyrimas. *Tyrimo tikslas* - surinkti ir apibendrinti informaciją apie MDDK absolventų postudijinę veiklą.

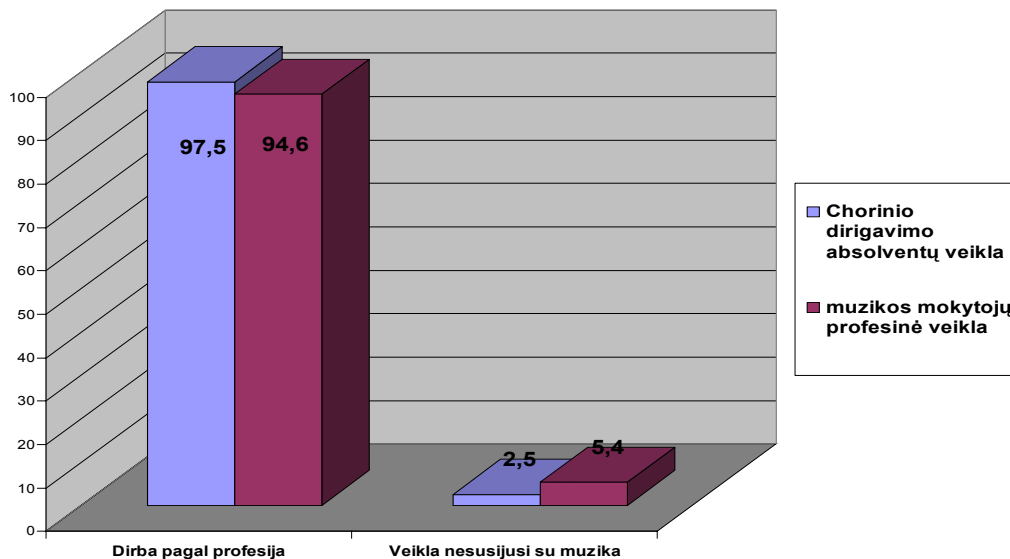
Tyrimo metodai - interviu su specialybės dėstytojais, bendrakursiais, grupių atstovais, mokyklų ir muzikinių įstaigų darbuotojų sąrašų peržiūra, paieška internete ir kitose informacinėse sistemose.

Tyrimo imtis - visų laidų muzikos mokytojų ir chorinio dirigavimo specialybės absolventai (viso 169 bakalauro ir magistro studijas baigę studentai).

Per visą fakulteto gyvavimo laikotarpį šiandieninė muzikos didaktikos ir dirigavimo katedra transformavosi ir keitėsi ne kartą. Įsteigus fakultetą jame pradėjo veikti chorinio dirigavimo katedra (vedėjas doc. R.Misiukevičius). Per dvidešimt fakulteto gyvavimo metų chorinio dirigavimo specialybės studijas baigė 57 studentai. Iš viso įteikti 83 chorinio dirigavimo specialybės bakalauro ir magistro studijų baigimo diplomai. Nuo 1992 m. prof. A.Piličiausko iniciatyva įvesta muzikos mokytojų specialybės programa. Profesoriaus vadovaujama muzikos pedagogikos katedra sėkmingai veiklą vykdė dešimt metų. Didžiulis dėmesys buvo skiriamas studento praktiniam pasirėngimui dirbti mokykloje. Logiškai ir pagrįstai sudaryta studijų programa lėmė katedros absolventų profesinės veiklos sėkmę. Tuo laikotarpiu parengti studentai dar ir šiandien yra tarp pačių stipriausių bei vedančių Kauno miesto mokyklų muzikos pedagogų, aktyvių muzikinio-visuomeninio gyvenimo dalyvių visoje Lietuvoje. Nepaisant sėkmingos katedros veiklos, LMTA KF vadovybės racionalistinis požiūris, pedagoginių ir profesinių dalykų siaurinimas, bei kiti veiksniai įtakojo muzikos didaktikos katedros tuometinių vadovų bei dalies dėstytojų pasitraukimą iš pareigų. 2002 m. ši katedra buvo sujungta su chorinio dirigavimo katedra. Dabartinė muzikos didaktikos ir dirigavimo katedra per visą gyvavimo laikotarpį parengė ir išleido 112 muzikos mokytojų specialybės studentų. Iš viso įteikti 145 muzikos mokytojo kvalifikacijos bakalauro ir magistrų diplomai.

Atlikus tyrimą ir surinkus absolventų šiandieninės veiklos rodiklius paaiškėjo, jog pagal muziko profesiją dirba 96% visų absolventų. Muzikos mokytojų ir chorinio dirigavimo specialybės absolventų veikla atsispindi pav.1.

Pav. 1. Muzikos mokytojų ir chorinio dirigavimo specialybės absolventų veikla

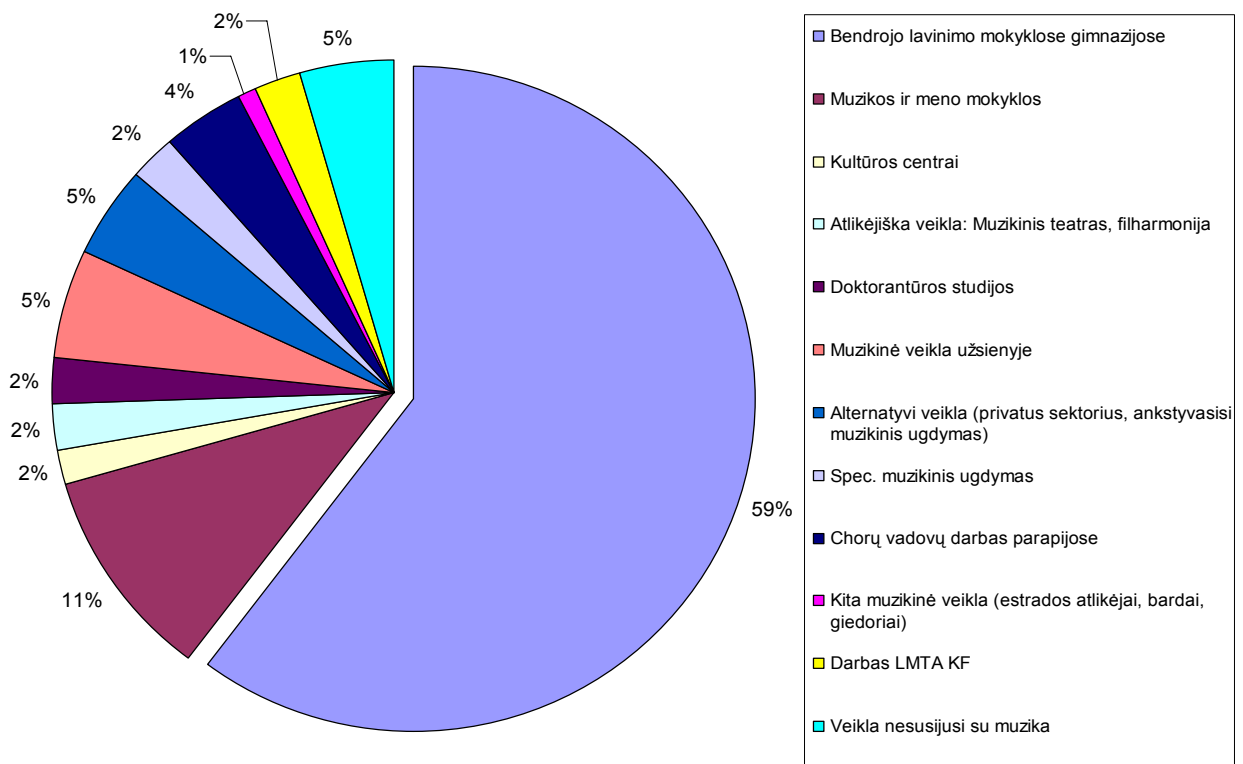
Tai vienas svarbiausių ir reikšmingiausių faktų, įrodančių Muzikos didaktikos ir dirigavimo katedros vykdomų studijų programų efektyvumą.

Lentelėje Nr.1 ir pav. 2 pateikiamos muzikos didaktikos studijų absolventų veiklos sritys.

Lentelė 1

Chorinio dirigavimo specialybės absolventų veikla

Veikla	Veiklos vienetai	Proc.
Bendrojo lavinimo mokyklos, gimnazijos	80	71,2
Muzikos ir meno mokyklos	14	12,5
Kultūros centrai	2	1,8
Atlikėjiška veikla: Muzikinis teatras, Filharmonija	3	2,7
Doktorantūros studijos	3	2,7
Muzikinė veikla užsienyje	7	6,2
Alternatyvi veikla (privatus sektorius, ankstyvasis muzikinis ugdymas)	6	5,3
Spec. muzikinis ugdymas	3	2,7
Chorų vadovų darbas parapijose ir kitose institucijose (KPKC, universitetai, kultūros centrų chorai)	5	4,5
Kita muzikinė veikla (estrados atlikėjai, bardai, giedoriai)	1	0,9
Darbas LMTA KF	3	2,7
Veikla nesusijusi su muzika	6	5,34

Pav. 2. Muzikos mokytojų specialybės absolventų veiklos sritys

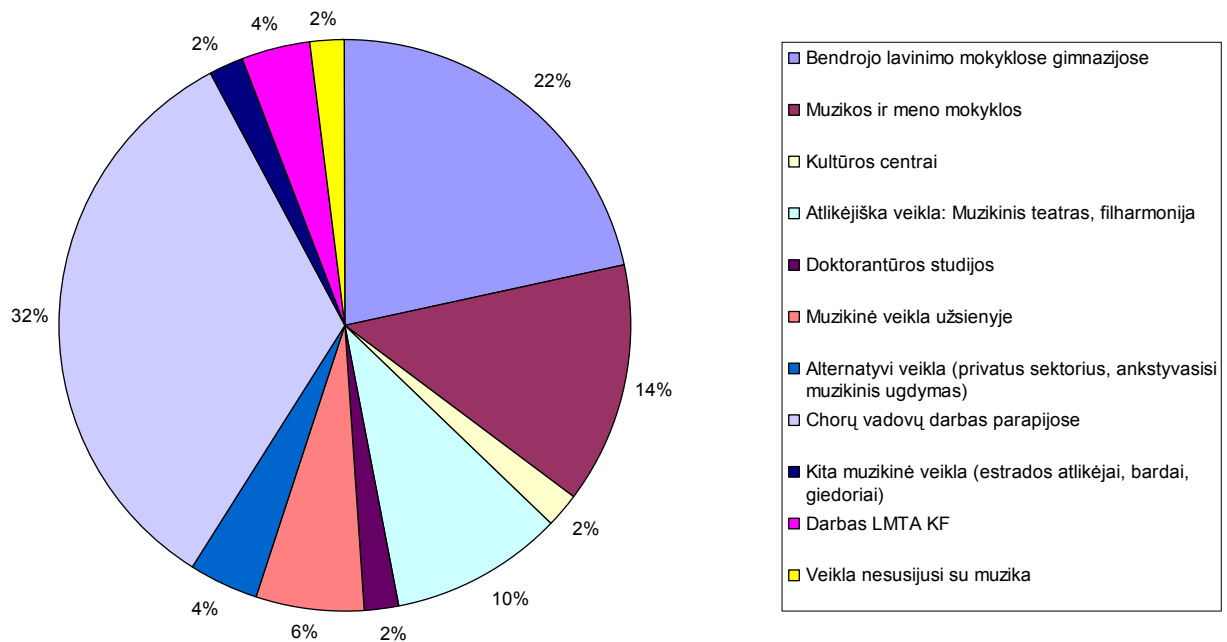

Lentelėje 2 ir pav. 3 pateikiamos chorinio dirigavimo studijų absolventų veiklos sritys.

Lentelė 2

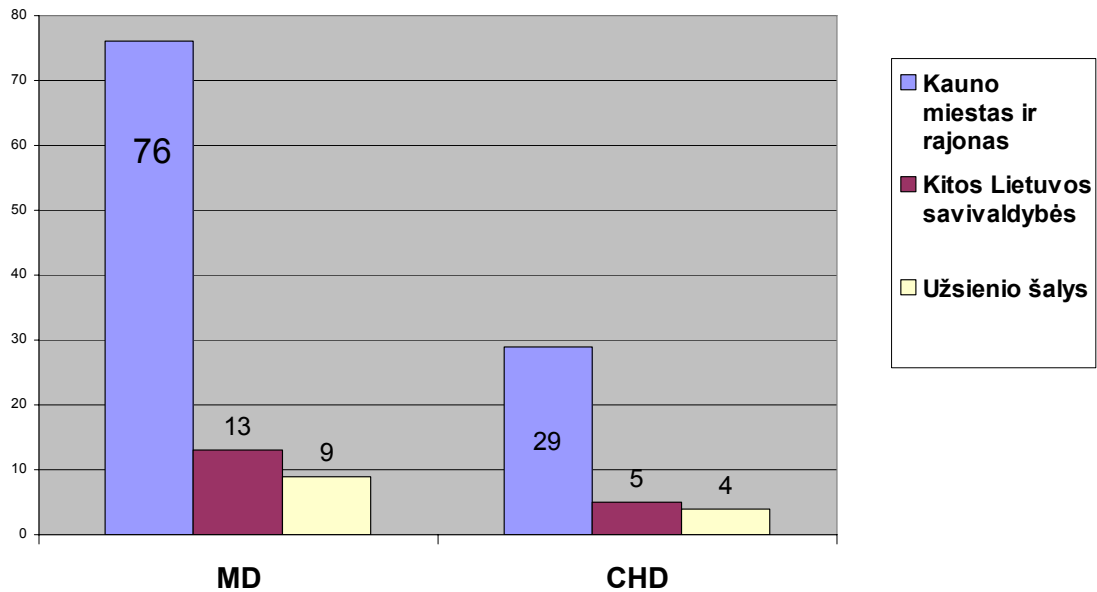
Chorinio dirigavimo specialybės absolventų veikla

Veikla	Veiklos vienetai	Proc.
Bendrojo lavinimo mokyklos gimnazijos	11	27,5
Muzikos ir meno mokyklos	7	17,5
Kultūros centrai	1	2,5
Atlikėjiška veikla: Muzikinis teatras, filharmonija	5	12,5
Doktorantūros studijos	1	2,5
Muzikinė veikla užsienyje	3	7,5
Alternatyvi veikla (privatus sektorius, ankstyvasis muzikinis ugdymas)	2	5
Chorų vadovų darbas parapijose ir kitose institucijose (KPKC, universitetai, kultūros centrų chorai)	17	42,5
Kita muzikinė veikla (estrados atlikėjai, bardai, giedoriai)	1	2,5
Darbas LMTA KF	2	5
Veikla, nesusijusi su muzika	1	2,5

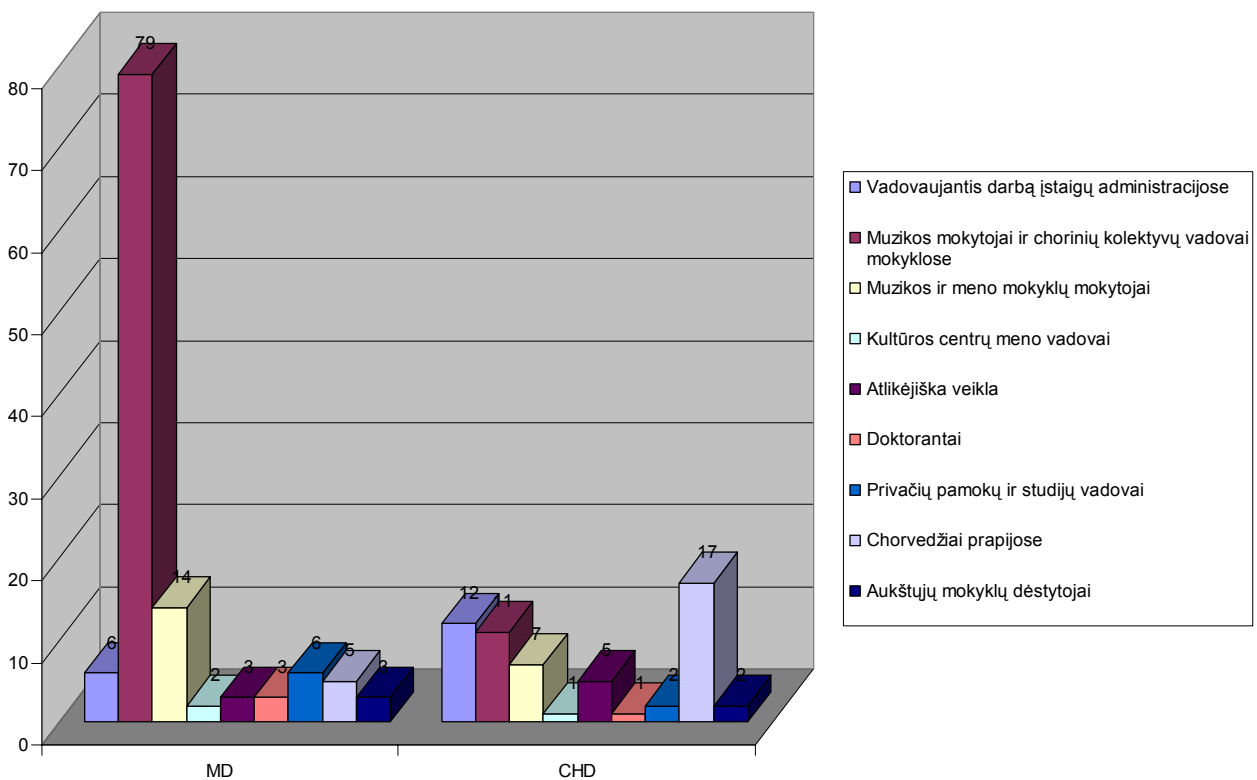
Pav. 3. Chorinio dirigavimo specialybės absolventų veiklos sritys

Absolventų užimamos pareigos ir darbo vietų pasiskirstymas švietimo ir muzikinėse institucijose Kauno mieste, rajone, šalies bei užsienio regionuose atspindi pav. 4.

Pav. 4. Absolventų darbo vietų pasiskirstymas

Taip pat įdomi studentų karjeros bei užimamų pareigų statistika pavaizduota pav.5.

Pav. 5. Absolventų karjeros pasiekimai ir pareigybės

79 absolventai dirba muzikos mokytojo darbą bendrojo lavinimo įstaigose, 6 iš jų vadovauja arba atlieka administracinį darbą institucijose, 14 studentų dirba meno mokyklose, 5 absolventai yra įsteigė

privačias ar viešąsias muzikinio ugdymo įstaigas, kuriose siūlomos alternatyvios ugdymo programos: ankstyvojo ir prenatalinio ugdymo, kitose dirbama estradinio ar populiariojo muzikinio žanro formomis.

Išvados:

- Studijų kokybės bei veiklos efektyvumą įrodo absolventų profesinė veikla - 96% studentų vykdo muzikinę profesinę veiklą.
- Absolventų veiklos sričių gausa atskleidžia ne tik studentų įgytas specialybines kompetencijas, bet ir vadybinius, organizacinius, bendravimo, kūrybiškumo, mokslinio raštingumo ir kt. gebėjimus.
- Kauno fakulteto muzikos didaktikos ir dirigavimo studijų programos tiesiogiai aprūpina Kauno regioną bei pagal vykdomą absolventų veiklą daro didžiulį indėlį į miesto muzikos pedagoginę bei kultūrinę sferą.

Atgal

Svečiuose Š. Amonašvilis

Šalva Amonašvilis
(Nuotrauka G.Baranausko)

Toliau publikuojame ištrauką (pradžią - PAPA-41) iš žymaus Humanistinės pedagogikos puoselėtojo Šalvos Amonašvilio knygos „Gyvenimo mokykla. Mokyklos tiesa“ (238-239 p.).

Mokyklos draugai! Brangūs mokytojai! Gerbiami tėvai! Mokiniai ir tie, kurie buvote mokiniai!

Argi tam žmonija sukūrė Mokyklą, kad savo auklėtinius ruošytų išlaikyti testus ir kad jiems visus kelius į gyvenimą atvertų tas testų išlaikymas?

Kas yra testai – sistemingų žinių suma? Ne, testai nėra tokios žinios, jie ir nepadaeda vaikui savo žinias sisteminti.

Testai – tai dirbtinai ir nenatūraliai sudaryta vadinamosios informacijos maišalynė, kurioje žinių kruopelės atrodo apgailėtinos, bejėgės ir pažemintos.

Testai – svetimkūnis švietime.

Kam jie reikalingi, jeigu nieko doro prognozuoti jie negali ir išmatuoti jauno žmogaus asmenybės irgi negali?

Taip, yra kažkas, kam jie reikalingi: yra itin galinga testų gamybos industrija. Štai kam jie reikalingi.

Užsakinėkite testus, mokėkite milijonus, ir konteineriai su užslaptintais testais – jūsų.

Testai ir testavimas atitolina Mokyklą nuo jos esmės – nuo žmonijos ugdymo. Prieš tokį monstrą, koks yra viską glemžiantys testai, sąvokos – kilnumas, meilė Tėvynei, tikėjimas, garbingumas, darbštumas, tarpusavio pagalba – atrodo kaip apgailėtini Mokyklos atributikos požymiai, kurių verčiau atsikratyti arba paprasčiausiai juos nutylėti, ir jie nueis į užmarštį.

Jums bus nesunku pasekti: kiek karštų kalbų ir žodžių ir, žinoma, neįkainojamo laiko valdžia išekvojo, propaguodama testus, ir kiek būtent tuo laiku buvo pasakyta žodžių apie Mokytoją, apie Žmoniškumą, apie Tikėjimą, apie Kilnumą, apie visa tai, kas sudaro dvasinę – dorovinę asmenybės esmę, ir apskritai šalies piliečio, visuomenės nario esmę.

Finansuojami testai, testavimo įrenginiai, tačiau nefinansuojama nieko, kas siejasi su asmenybės dvasingumu ir dorovingumu.

Ir kokia skurdi didžiulė šalis, koks skurdus pasaulis, kai kilniaširdžių žmonių nedaug.

Š. Amonašvilis

[Atgal](#)